УНИВ. БИБЛИОТЕКА
Сл. бр. 4697

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ

20 октобар

НЕДЕЉНИ ЛИСТ НАРОДНОГ ФРОНТА БЕОГРАДА

БРОЈ 162 ГОД. V | БЕОГРАД, 1 ЈАНУАР 1948 ВЛАЈКОВИЋЕВА 8, ТЕЛ. 23-003 и 20-443 | ЦЕНА ОВОМ БРОЈУ 3 ДИН.

НОВОГОДИШЊИ ГОВОР МАРШАЛА ТИТА

Ноћу, између 31 децембра 1947 и 1 јануара 1948, у 12 часова, Маршал Југославије Јосип Броз - Тито одржао је следећи говор:

Грађани и грађанке Југославије,

Завршена је 1947 година и наступа нова, 1948 година. За нашу земљу има прошла, 1947 година особити значај због тога што је то била прва година нашег Петогодишњег плана, прва година планске привреде у новој Југославији. У тој години дошле су до изражаја огромне стваралачке снаге које су латентно постојале у нашим народима. А оне су могле доћи до изражаја једино под новим условима нашег унутрашњег развитка, како економског тако и политичког и културног, то јест у новој друштвеној структури наше земље. Само зато што су ослобођене капиталистичко-експлоататорских окова, те стваралачке снаге наших народа могле су дати, у једном тако кратком периоду послије рата, у нашој од окупатора тако разореној земљи — до сада невиђене резултате у изградњи.

Но, с друге стране, испољиле су се и многе слабости и негативне стране у разним гранама наше привредне дјелатности. Те су слабости имале и објективан и субјективан карактер. Али, могу смјело тврдити да је у погледу већине тих недостатака и слабости претежну улогу играо објективан фактор. Ипак, упркос свега, успјеси који су постигнути у том заиста кратком периоду, то јест у току једне године дана, на свим пољима и привредне и политичке и културне дјелатности тако су велики, да нам је то заиста најбоља гаранција да ћемо успјети у даљњим напорима на остварењу свега онога што смо себи поставили као основни задатак за стварање боље и сретније будућности наших народа.

Овдје ћу најприје говорити о многим недостацима и слабостима, јер успјеси и онако говоре сами за себе; а кад ми говоримо о нашим слабостима пред јавношћу, онда то чинимо због тога јер је то исто толико, ако не и више, потребно као да говоримо о нашим успјесима. Да би се недостаци и грешке могли исправити и уклонити, њих је потребно откривати и знати: то је потребно не само онима који их чине, већ и свима трудбеницима, јер откривајући на вријеме разне слабости и недостатке — ми постижемо васпитни циљ: тиме се жели постићи не само да се исправи онај који прави те грешке и пропусте, већ и да се опомену други да их не праве. Грешке и разни пропусти имају данас код нас друкчији карактер, него што је то био случај прије, у капиталистичком систему. Оне данас штете не појединцу, већ читавој заједници, то јест погађају народ уопће, јер се ради о важној народној имовини. Узмимо, на примјер, расипање или оштећење имовине било какве врсте: била то транспортна средства или разне машине у фабрикама, била то нештедња разног материјала на грађевинама или сировина по фабрикама; била то нештедња и расипање финансиских средстава или разних животних намирница, било то избјегавање радној дужности, односно љенчарење или бездушни однос или небрига према људима — све то, под данашњим условима, погађа читаву заједницу наших народа.

Узмимо, на примјер, бездушни однос према разним транспортним средствима, као што су аутомобили и тако даље. Наша држава те аутомобиле купује у иностранству за врло скупе паре, за девизе до којих ми тешко долазимо, јер морамо за то извозити најдрагоцјеније сировине и животне намирнице, па ипак се са тим аутомобилима, са том државном односно народном имовином, често поступа злочинački немарно са стране оних којима су повјерени. Бездушни однос и уништавање те имовине погађа читаву нашу заједницу и претставља прави злочин према народу.

Маршал Југославије Јосип Броз-Тито

Даље, врло је важно питање како се поступа са разним грађевинским материјалом и машинама. У том погледу у прошлој години било је крупних недостатака, тако да су у многим случајевима ти пропусти и недостаци добијали штеточински карактер. У многим случајевима поступало се са грађевинским материјалом, цементом, дрвеном грађом и тако даље, крајње расипнички, трошило се цемент и другу грађу безобзирно, као да је код нас тај материјал неисцрпан. Кад се узме у обзир да је код нас грађевинска дјелатност узела огромне размјере у свим нашим републикама, онда је штета причињена таквим расипничким поступком са грађевинским материјалом заиста достигла врло велике размјере, јер је такав расипнички поступак имао мјесто у свим републикама и на многим мјестима, негдје више негдје мање.

Још горе је било са разним грађевинским машинама, које ми код нас у земљи још не израђујемо, већ их морамо увозити из иностранства, за девизе. Са таквим машинама се поступа крајње аљкаво и бездушно. Често су такве машине остављене на киши и снијегу не недјеље већ мјесеце и оне су се услијед невремена квариле и постале неспособне за употребу. Ту је држава двоструко оштећена: прво, зато што су машине скупо плаћене а нису могле бити искоришћене, и друго — зато што тих машина има мало и што се предвиђени радови нису могли на вријеме обавити, или се нису могли предузети нови радови.

Питање немарног односа према радној дужности има за нас не мало важан значај; од тога зависи да ли ћемо ми брже или спорије остварити наш Петогодишњи план, да ли ћемо лакше или теже остварити наше задаће. Кад кажем лакше или теже, онда тим мислим да кажем да се читав наш огромни терет рада подјели подједнако, према способности и физичкој могућности, на чим већи број грађана, то јест на све грађане који су способни за рад. Код нас се показало да постоји код огромне већине наших грађана висока радна свијест, како код радника тако и код сељака, а нарочито код наше дивне омладине. Али, постоји један дио наших грађана којима мањка та грађанска свијест према радној дужности. Такви спадају у неколико категорија. Једни раде зато да би зарадили толико колико им је потребно да некако проживе по који мјесец, уствари не радећи ништа. Таквима је штета могућа због тога јер су добро зарађивали, а држава им је осигуравала рационирани хљеб и друге намирнице, без обзира да ли су радили или не. Тому је сада крај: рационирани хљеб и намирнице такви људи од сада неће добијати за вријеме када неће да раде а физички су способни за рад. Други, опет, претјерано много светкују разне празнике, или напуштају руднике, фабрике, и друга предузећа због каквих ситнијих прослава код куће. Разумије се да све то наноси огромну штету народној заједници, јер то озбиљно ремети извршење плана, а осим тога само један дан који се празнује кошта државу више стотина милијуна динара. Ове године било је случајева да су баш због тога неки рудници и фабрике подбацили планску производњу и онда је најсвјеснији дио радника морао чинити велике напоре да би се план извршио.

Даље, постоје и такви који никако неће да раде за заједницу, већ путем разних шпекулација или на који други непродуктиван начин долазе до средстава за живот, разумије се на штету заједнице.

Самим тим, ови последњи постају непријатељи нове Југославије, јер по правилу сви овакви не желе да успијемо у изградњи наше земље, наше боље будућности.

Многи код нас заборављају да су људи, кадрови, најдрагоцјеније што ми имамо и према људима најчешће поступају бездушно. Не води се довољно, а често и никако, брига о људима. Ми смо видјели из нашег Петогодишњег плана колико је за нас тежак проблем оспособљавања нових кадрова на разним секторима наше привреде, ипак многи наши руководиоци и установе поступају потпуно аљкаво према радницима и чиновницима, не водећи бригу о њима. Као најважније може се сматрати немарност по питању станова за раднике и остале службенике. О томе се води нарочито мало бриге, иако сваким даном бива све већи прилив радних људи у индустриска и друга предузећа. Граде се нове, огромне фабрике, а често се заборавља на то да је за раднике и службенике тих фабрика потребно градити и станове. То је нарочито карактеристично за установе и предузећа у већим градовима.

Исто тако има много недостатака у погледу снабдјевања радника разним намирницама, иако је таквих намирница било код нас у довољној количини. Даље, не води се довољно свугдје брига о томе да се награђују довољно они који раде неуморно, не штедећи свога труда, да би на тај начин чим више допринијели изградњи земље, односно заједници.

Таквих и много сличних недостатака и грјешака има не мало и разумије се, њих се мора ликвидирати барем у основи, и то чим прије, јер је политика Савезне владе сасма другојачија: она иде за тим да већ сада, у процесу остварења Петогодишњег плана, стандард живота радних људи расте, а не пада; већ сада треба учинити све да они који највише раде и доприносе бар донекле осјете да се о њима води брига.

Исто тако, не води се понекад довољно бриге о сигурности у раду. Гледа се на то да се постигне чим већи ефекат у раду, а заборавља се на то да ли су животи и здравље оних који раде довољно обезбијеђени. А ипак, то није тешко постигнути без нарочите штете за резултате рада.

Све ове грјешке и недостаци које сам напријед изнио имају чисто субјективни карактер и могу се не само дјеломично избјећи, већ и сасма ликвидирати, ако се то стално буде имало у виду.

О објективним тешкоћама ја не мислим овдје говорити, иако су оне врло велике. Ми их знамо, али ћемо их савладати много лакше ако чим више смањимо разне субјективне недостатке и слабости.

Прије но што пређем на излагање резултата о извршењу Плана у 1947 години, сматрам за потребно нагласити још један, и то највећи, недостатак у нашој планској привреди, а то је — невјеројатна слабост у погледу статистике и евиденције. То важи не само за разна предузећа и установе доље, већ и за сама министарства, како савезна тако и републиканска. Без добре статистике и евиденције не може бити стабилне и успјешне планске привреде. Морам да кажем да је у прошлој години баш слабост статистике и евиденције била узрок за многе недостатке и слабости, од којих сам ја неке напријед навео

Ту слабост ми морамо чим прије савладати, јер од тога много зависи успјешно извршење нашег Петогодишњег плана, од тога зависи правилно снабдјевање нашег радног становништва, од тога зависи и много других врло важних ствари.

Шта смо ове, 1947 године успјели извршити од нашег Петогодишњег плана ?

У рударству је ове године планска производња остварена са око 104%. Продуктивност рада порасла је на око 120%. У томе цјелокупна производња угља за 1947 годину износи 996,7% — а по републикама 94,7% — затим црна металургија 109%, нафта 114%, обојена металургија 106%, неметали 102%. Цјелокупна производња у рударству — 104%.

У рударству и црној металургији једино није план угља потпуно извршен, и то из више разлога. Први је разлог тај што се првобитни план више пута повећавао новим производним задацима. Друго, помањкање радне снаге, које се огледа у томе што се од јануара до краја 1947 године број радника повећао свега за 3% у односу на јануар, док повећање плана износи у то вријеме 34%. Овдје је само благодарећи повећању производног учинка за 29% успјело да извршење плана у добити угља за 1947 годину, упркос свих недостака, буде задовољавајуће.

Но, осим тих и многих других објективних тешкоћа, постоје у рударству и субјективни чиниоци који много ометају још већи замах у тој грани производње. Прво што неповољно утиче јесте слаба радна дисциплина. Овдје просечно долази 13,4% мјесечно изгубљених дана. Ово се углавном односи на радни елеменат који долази са села, односно живи на селу, а разлоге његовог изостајања ми смо напријед навели. Појачати радну дисциплину, побољшати снабдјевање радника у тој грани производње — прва је дужност у 1948 години.

Ја сматрам својом дужношћу изразити радницима, чиновницима и стручном особљу рударске гране производње захвалност за пожртвован рад и добре успјехе које су постигли у првој години нашег Петогодишњег плана. Нека тај успјех, који има за нашу економику врло велики значај, буде потстрек за савладавање свих тешкоћа и постигнуће још већих успјеха. Исто тако заслужују највећу похвалу радници и раднице наше тешке индустрије, који су у 1947 години, уз огромне напоре, дали нашој земљи 10—15% више челика и гвожђа, но што је било предвиђено планом, и тако омогућили да се изграде тако крупни објекти као што је Омладинска пруга, за коју су дали преко 24.000 тона трачница, грађу за мостове и тако даље.

ПОЉОПРИВРЕДА

План сјетве свих житарица реализиран је са 99,2%. Од тога је план сјетве кукуруза премашен за 10,3%; овај вишак долази на рачун других биљака за које није било довољно сјемења.

Овогодишњи план продукције житарица, због тога што је кукуруз добро родио, премашује десетогодишњи просјек за 2,4%.

Производња воћарских и виноградарских садница знатно је порасла према ранијим годинама, али је ипак производња главних воћарских плодова једва достигла 2/3 предратне због послиједица штете коју је причинио окупатор.

У сточарству је, према плану, достигнуто свега 97,8%. Од тога свиње 91,8%, што је било резултат помањкања хране за свиње у 1946 и 1947 години.

Основни недостаци у пољопривреди 1947 године: Прво, савезно министарство није располагало точним подацима о величини сјетвене површине. Друго, републиканска министарства пољопривреде нису располагала подацима о потребама сјемења. Треће, републикански органи пољопривреде нису имали точну евиденцију о броју и способности радне стоке и приватних трактора. Четврто, народни одбори се нису довољно бринули о евиденцији, о обради угроженог сектора и тако даље. Пето, и у пролећној сјетви, а још више у јесењој, показала се нарочито слабост у сјеменској служби. Апарат за ту сврху још је врло слаб, што претставља озбиљан проблем за ту грану привреде. Шесто, тракторска служба — односно машинско-тракторске

(Наставак на другој страни)

Новогодишњи говор маршала Тита

(Наставак са прве стране)

станице — због бирократског и централистичког руковођења нису ни из далека оправдале очекиване резултате. Осим тога, није се довољно водило рачуна ни о радницима, ни о тракторима, то јест о њиховој исправности и чувању. Све то и многе друге слабости још постоје у нашој пољопривреди и ми их морамо пошто пото отстранити из ове, за нас тако важне, привредне гране.

ИНДУСТРИЈА

План савезне индустрије извршен је за 11 мјесеци 1947 са 106,5%. У цијени коштања планирано је за 11 мјесеци 17,452.702, а извршено 18,524.265.

Републиканска индустрија по плану за 11 мјесеци 21,060.340, извршено 19,899.938; у процентима 94,5%.

Према томе, за 11 мјесеци достигнут је укупан процент извршеног плана савезне и републиканске индустрије са 99,8%. Према још непровјереним подацима за децембар, испуњење годишњег плана 1947 прелази 100.

У електропривреди било је у 1947 години врло тешко због особито ниског водостаја, што је, разумије се, много смањило капацитет хидроцентрала.

Хидроцентрале: остварено у 1947 години — 481,361.400 квч, док је план био 480.996.269 квч. Према томе, извршено је 100%.

Термоцентрале: план за 1947 годину био је 505,372.773 квч, а остварено је 532,069.144 квч, или 105%. Свега планирано у 1947 години 986,369.042 квч, а остварено 1,013.430.544 квч, односно 103%, без оних малих електрана које су у саставу индустриских предузећа.

План производње дрвета и дрвних производа за 11 мјесеци остварен је са 93,6%.

У саобраћају је у 1947 години премашен план у превозу путника, утовару и истовару робе. Саграђено је у дужини 275,2 нових жељезничких пруга. Осим тога, положен је 71 километар колосјека, обновљено 75,5 километара жељезничких линија — тако да је свега саграђено и оспособљено за промет 421,7 километара жељезничких линија. Овдје нису урачунате шумске жељезничке линије, којих је изграђено не мало, али за које још нису прикупљени подаци.

Даље, саграђено је или обновљено 165 мањих жељезничких мостова од 5—30 метара. Саграђено је осам великих мостова, од којих је само мост на Дунаву, код Богојева, дуг 620 метара. Овдје треба додати и мостове на Омладинској прузи, чија укупна дужина износи 2.267 метара.

Осим тога, у саобраћају је ове године саграђено или обновљено много мањих и већих жељезничких станица, разних станбених и других зграда. Према резултатима и напорима које су у протеклој години учинили наши жељезничари у погледу превоза робе и путника, они заслужују пуно признање и захвалност за свој пожртвован и напоран рад.

Пред грађевинарство су у 1947 години постављени велики задаци. Требало је изградити 200 великих фабрика, као на примјер у Жељезнику, Житњаку, „Литострој", Скопску фабрику цигарета, Босанску индустрију сулфоцелулозе и стотине мањих објеката тешке и лаке индустрије. Требало је градити огромне хидроцентрале, као у Винодолу, на Власини, Мариборском Отоку, Сапунчици, Глави Зете и низ мањих калоричних и хидроцентрала. Требало је почети градити читава нова села и насеља, путеве и пруге, луке и пристаништа, извршити многе регулације и мелиорације.

Према досадашњим подацима Министарства грађевина ФНРЈ, извршено је 92% од плана 1947 године. Изграђено је 5.349 нових зграда и 448 привредно-индустриских грађевина. Саграђено је и у раду 73.690 сеоских кућа у вредности само државне припомоћи 1,571,000.000 динара, а осим тога још 1.316 школских зграда и 67 нових здравствених станица. Изграђено је и оспособљено 968 километара путева, од којих је новосаграђених бетонских или туцаничких путева 181 километар.

Према томе, план би у капиталној изградњи био достигнут свега за око 92%. Али, ако се узме у обзир да недостају још многи подаци, односно да није обухваћена ванпланска цјелокупна локална изградња, онда је сигурно да смо уствари не само достигли већ и прешли план, узевши у цјелини.

У поморству, у трговачкој морнарици, у превозу тонажног терета и путника план је остварен са 100%, а у изградњи и обнови пловних објеката и техничко-пловних свега са 94%. У 1947 години саграђено је 2.439 метара обале, или 95% плана. Изградња зграда остварена је са 100%.

Задругарство је код нас 1947 године по броју видно напредовало према 1946 години, то јест повећано је на 146,3%. Данас има 10.296 разних задруга. Од тога потрошачких и набавно-продајних 7.204, сељачких радних задруга 783, земљорадничких произвођачких и прерађивачких 899, занатлиских произвођачких и прерађивачких 913, кредитних задруга 122, станбених, здравствених и других 441 задруга.

Нарочито је знатан пораст сељачких радних задруга: 1946 године било их је 490, а 1947 године број се повећао на 783.

У погледу просвјете резултати су следећи: У кампањи 1946-47 године успјело је научити писмености свега 415.374 неписмена, што значи нешто више од 20% од укупног броја неписмених у Југославији. То су бројке дате до 30 јуна 1947 тако да јесења и зимска кампања још није завршена ни показала своје резултате.

До 30 јуна отворено је 2.062 дома културе. Од тога на село отпада 82%. Број народних универзитета износи 1.158.

У погледу оспособљавања средњих и виших стручних кадрова није могуће дати неке завршне резултате, јер је 1947 година почетна у погледу повећаног броја уписа ђака и стварања разних средњих и помоћних завода за оспособљавање кадрова.

У радио служби ми смо постигли ове године добре резултате. Док смо 1946 године имали свега јачине кв 48,3 — у 1947 години ми смо достигли јачину од 97 кв, а број емитованих сати повећао се на 113%. У односу на 1939 годину, када је било свега 155.113 претплатника, у 1947 години број претплатника повећао се за 220.256, или 142%.

Што се тиче кинематографије, учињени су велики кораци напријед. План капиталне изградње премашен је за 180%. Док је 1939 године произведено свега 10.000 метара филма, ми смо достигли ове године број од 45.000 метара разних умјетничких, документарних и других филмова. План производње филмова премашен је за 21%. Док је 1939 године било у Југославији свега 413 кинематографа, ми данас имамо 635 кинематографа, односно 154%. Осим тога, ми смо имали ове године 32 путујуће филмске гарнитуре.

У погледу социјалног старања учињени су у 1947 години велики напори и достигнути су не мали резултати, али још увијек недовољни да би одговарали свим потребама на пољу социјалног збрињавања, гдје се посљедице рата и окупације најјаче осјећају.

У 1947 години достигнут је следећи број установа: за дојенчад и претшколску дјецу 255 установа, за дефектну дјецу 21 установа, разних других установа 357. Дакле, свега за социјално старање установа за дјецу 663, за одрасле 127, или свега 790 установа.

Што се тиче социјалне помоћи, издано је у 1947 години за инвалиде, за породице палих бораца, за жртве фашистичког терора и за разне социјалне установе четири милијарде, двадесет и шест милијуна и 961.498.— динара.

Из туђине успјело је 1947 године вратити свега 4.864 особе, које су деценијама биле присиљене да зарађују свој хљеб ван своје земље. Да нису постигнути бољи резултати, кривња је углавном до тога што нема довољно превозних средстава, а осим тога праве нам велике тешкоће разне компаније које отказују да снабдјевају наше бродове нафтом, надајући се да ће на тај начин спријечити повратак наших исељеника у домовину.

На туризму је ове године постигнут добар резултат, упркос разних слабости које у том погледу још код нас нису савладане. Планирано је оспособљење 209 државних објеката, а остварено 248, или 118%. Осим тога, било је 27 синдикалних домова и 347 дјечијих домова, не рачунајући приватни сектор.

Од планираних 678.000 посјетилаца, било је ове године 1,023.826, или 151%. Од тога домаћих 967.969, а странаца 55.857. Према томе, ове је године премашен број посјетилаца у односу на 1938 годину, која је била најјача туристичка година у старој Југославији.

Планско снабдјевање становништва разним намирницама потребним за живот још је увјек нередовно, не на вријеме и слабо. Овдје је углавном питање организације, а не толико помањкања овог или оног артикла. Једино се може казати за хљеб, шећер и још неке артикле да су се мање више редовно издавали становништву. Али, и ту је понекад било слабости, као што је то био случај неко вријеме са снабдјевањем Хрватског Приморја и Истре.

Разумије се да је при томе велику улогу играо откуп разних пољопривредних производа од сељака. Овдје се често наилазило на неразумјевање и откуп је ишао врло тешко и био је далеко недовољан да намири потребе. То се нарочито тиче откупа кромпира, купуса, пасуља и још неких продуката потребних за живот.

С друге стране, постојале су и још увјек постоје велике слабости у дистрибутивном апарату и плану. Често су стајали магазини пуни разне робе, а сељаци су на истој оскудјевали. Или, због слабе евиденције, аљкавости и спорости, често се, напримјер, на зиму давао љетњи текстил, а на прољеће зимски. Даље, слале су се у разне крајеве ствари које се ту уопће не могу трошити, и обратно — у друга мјеста слала се таква роба која је тамо била потребна, а не овдје и тако даље. Једном ријечи, у погледу снабдјевања треба учинити хитно и темељито преокрет на боље, јер су то крупне ствари за које се мора одговарати, пошто чине велику штету држави као цјелини.

Просјечне минималне наднице у Федеративној Народној Републици Југославији дигле су се просјечно за 20,66 од сто, а по гранама привреде овако: у производњи горива 21,70 од сто, у металургији (црној и шареној) 26,36 од сто, у тешкој индустрији 37,81 од сто, у лакој индустрији 14,17 од сто, у индустрији грађевинског материјала и преради 24,37 од сто, у текстилу 7,82 од сто, у прехранбеној грани 9,42 од сто.

Ове године користило је плаћени допуст 848.735 радника и 332.000 службеника, а свега са породицама 1 508.087. Цјелокупни износ за плаћени допуст и разне повластице радника и намјештеника износи једну милијарду, 889 милијуна, 639 хиљада, 990 динара.

ФИНАНСИЈЕ

Основни приходи: на уплати пореза на промет производа постигнуто је 101,5 од сто, односно остварено је преко 27 милијарди уплаћеног пореза само на промет. Уплата добити код Народне банке ФНРЈ према привредно-финансиским плановима постигнута је са 101,7 од сто. Амортизациони фонд према привредно - финансиским плановима и буџету постигнут је 152 од сто; од тога за 1947 годину 120 од сто. Порез на доходак, према државном буџету, остварен је за 97,5 од сто.

Основни расходи: финансиска инвестиција према плановима износи 90,3 од сто, расходи на просвјету, научни рад, уздизање кадрова и штампарско - издавачку дјелатност према општедржавном буџету износе 87,9 од сто. Издаци социјално-здравствене заштите, према општедржавном буџету, износе 94,5 од сто.

Добровољни радови наше омладине толико су замашни да је мени овдје немогуће ни приближно изнијети цифре и карактер тих радова. Ја ћу углавном навести најважније објекте и цифре. Најкрупнији и за нашу привреду најзначајнији објекат без сумње је Омладинска пруга Шамац — Сарајево. Ту је учествовало 211.371 омладинац и омладинка, на раду код подизања творнице у Железнику учествује 15.371 омладинац и омладинка, код градње шумских објеката 16.003 омладинца и омладинке. На градњи новог Београда учествовало је 1412 омладинаца и омладинки. На републиканским радовима — градњи творнице хидрауличних стројева и парних котлова у Загребу, на градњи цесте Св. Петар — Цеље, на регулацији Горског Лијака, градњи фабрике Титан у Камнику, градњи омладинске пруге Никшић — Титоград, градњи Пионирске пруге у Београду и Загребу, на мелиорацији Струмичког Поља и тако даље учествовале су такође десетине хиљада омладинаца и омладинки. Све то, као и учешће омладине организиране по јединицама на локалним радовима — не рачунајући ту њено учешће у радовима организираним по одборима Народног фронта, — све то свједочи о невиђеном радном херојизму и високом патриотизму наше славне омладине, чији допринос у добровољном раду у овој години премашује вриједност три и пол милијарде динара за наш Петогодишњи план, док цјелокупна вриједност добровољног рада на територији ФНРЈ износи око шест милијарди динара.

Ја користим ову прилику да изразим у своје име и у име читаве владе нашој славној радној омладини најтоплију захвалност за њен пожртвовни рад на изградњи наше земље, на остварењу Петогодишњег плана.

Према свему томе што сам напријед навео, види се врло велики напредак и успјех у остварењу плана 1947 године. Највећа заслуга за то припада нашим радницима, техничком особљу и службеницима по предузећима и рудницима, нашој славној омладини, свима онима који су се неуморно залагали по разним установама, од министарстава па на доље, да би се наши тешки задаци, упркос свих тешкоћа, извршили на вријеме.

Грађани и грађанке!

Радници и раднице, омладино, сељаци и сви трудбеници!

Наступа нова, 1948 година. У тој нас години очекују не мање тешки, ако не још и тежи задаци но што смо их имали у 1947 години. Ми их морамо савладати и извршити. У наступајућој години сваки наш трудбеник треба да да све од себе у извршења његове дужности. У тој години треба свести на минимум, ако не и сасма ликвидирати, разне недостатке и слабости о којима је напријед било говорено.

Обраћам се нашим рударима, да даду чим више угља и разних руда нашој земљи; нашим радницима и радницама у тешкој и лакој индустрији да дају чим више челика, гвожђа и разних производа; обраћам се нашој славној омладини да и ове, нове године покаже примјер свог радног херојизма, да и ове, нове године помогне при извршењу нашег плана. Али, у исто вријеме апелујем на сву нашу омладину по школама, да марљиво учи и да јој то буде њена прва дужност, како би тим више могла да користи нашој земљи којој су тако потребни нови, способни и вјерни стручни кадрови.

Обраћам се свима радницима и радницама који израђују грађевни материјал: дајте и ове нове године нашој земљи чим више дрвене грађе, чим више цемента, чим више цигле и осталог материјала, јер је то од огромне важности за изградњу наших градова, фабрика, разних културних установа, путева, станова итд.

Обраћам се нашим трудбеницима на селу, нашим сељацима, да засију сваки педаљ земље, да дају чим више разних пољопривредних плодова држави, а држава ће настојати да они чим прије и чим више добију индустриских производа који су им потребни.

Нека наша народна интелигенција, како на школама и универзитетима тако и у разним другим установама, уложи све своје снаге на васпитавању наших нових кадрова. То је велика и часна задаћа и ми с правом очекујемо да ће је наша народна интелигенција извршити.

Обраћам се нашој интелигенцији по установама и у администрацији уопће, да да све од себе у извршавању своје дужности и онемогући сваки бирократизам у нашим установама.

Исто тако, наше народне власти не смију ни за тренутак заборавити да су оне ту ради народа и да су народу одговорне за своје поступке и рад..

Са дубоким увјерењем да ћемо изградити према Плану нашу земљу, да ћемо изградити социјализам и остварити сретнију будућност наших народа, желим свима трудбеницима града и села сретну нову 1948 годину.

Новим полетом у другу планску годину

Наши људи примили су к срцу и испунили прошлогодишњи завет свога маршала Тита. 1947 година била је заиста година још већих победа у изградњи наше земље. То је заиста била година свеопштег радног полета и стваралаштва. Зато та година, у погледу изградње наше земље, претставља веома значајно историско раздобље наше отаџбине. Радни херојизам и резултати његови равни су борбеном херојизму и победама оствареним у току народноослободилачке борбе.

Прва година нашег планског привређивања ставила је на велику пробу наше народе. Они су издржали у тој проби и премашили сва њена очекивања. Такав рад могућ је у нашој земљи, јер она има јасне перспективе и прокрчен пут у социјализам. Такав рад могућ је у нашој земљи, јер су њени људи, њена омладина, прожети радним херојизмом и новим патриотизмом. Тај патриотизам и радни херојизам стран је људима у земљама „западне" демократије, који још увек вуку јарам капитализма и стењу под бичем капиталистичке експлоатације. А наши људи раде за себе, за свој сопствени развитак, за осигурање своје самосталности и националне независности. Они су прионули на остварење својих радних програма изражених кроз савезни, републиканске, обласне, среске и месне петогодишње планове, јер је баш тај рад био мерило оданости, љубави и верности тих људи према својој отаџбини. Радити на остварењу Петогодишњег плана постала је најсветија дужност сваког нашег грађанина, постало је понос и част наших људи, њихова свакодневна насушна потреба. План је постао њихово животно дело, а његов брзи завршетак — њихов домет.

Први велики резултати постигнути у првој години Плана дошли су као резултат свеопштег народног такмичарског рада. Рад кроз такмичење постао је систем рада наших људи. Такмичење је у току прошле године подигнуто на један виши степен. А подизање радног такмичења на виши степен омогућило је не само велике радне победе, већ и правилно оцењивање и награђивање радних напора сваког појединца. То је довело до наглог повећање броја ударника, новатора и рационализатора у свим гранама наше привреде. Зато појава нових и нових ударника, рационализатора и новатора није више никаква случајност, него стална појава, — најснажније обележје нашег новог социјалистичког друштва, које наши народи изграђују.

Из таквих услова рада неминовно израстају и нови људи, с новим особинама у раду и животу. Они прилазе извршавању својих задатака с највећом одговорношћу, тачношћу, дисциплиновано, уносећи своју иницијативу, размишљајући о свом задатку, усредсређујући читаво своје биће на свој рад. Они су силно заволели своје машине и алате. Чувају их, проучавају и негују. Спроводе рационално штедњу у погонском материјалу, мазиву, осветљењу и тиме снижују трошкове производње. Они улепшавају своје радне просторије — радионице, фабрике, установе — украшавају их паролама и сликама вођених учитеља и вођа, уносе у њих цвеће, радост и песму.

То је све особина људи којима је овладала висока друштвена свест, који производе не за профите капиталиста — већ за себе, за свој народ. Њих на рад не гони више страх од незапослености и глад, као у капитализму, они више не мрзе своје машине и алате, своје фабрике и радионице — које су у капиталистичкој Југославији биле њихове тамнице и непријатељи. Њима је рад уживање, част и понос — зато га обављају са радошћу, уз песму и смех — па и онда када зној лије, када заспу снежне буре и пљускови. Они знају да тај рад произилази из задатака које је пред њих поставио народ, Тито. А срца њихова неустрашиво куцају даноноћно за народ — за Тита. Отуда у њима онолика снага за јурише кроз све радне офанзиве.

Радни људи Београда, — града братства и јединства наших народа, за чије су ослобођење гинули синови свих народа Југославије, града који је постао вољен, који је постао највољенији град свих наших народа, јер је сада седиште наше нове, народне власти, политички, административни и културни центар наше отаџбине, — дали су огроман број радних дана и часова за његово подизање, за његов процват и изградњу. Тиме су они доказали своју оданост према свом граду и своју огромну љубав према свим људима наше земље. Тиме су они доказали да је изградња Београда и њихова брига и њихов задатак. Зато су развили максимум напора за њено остварење.

Они су уклањали остатке разарања и на тим просторима изграђивали паркове. Они су дизали станбене просторије, школе, домове културе, фабрике, социјално-здравствене установе. Они су уређивали Теразије, градили фабрику у Железнику, нивелисали терене на Новом Београду, изграђивали Аутостраду, пошумљавали Звездару, Бановo Брдо, копали канале, уводили водовод, просецали нове улице. Око 500.000 Београђана дало је скоро два милиона радних часова за подизање свога града. Стотине хиљада људи и жена подигло је свој град из рушевина и сваким даном ради на његовом даљем изграђивању и улепшавању — стварајући тиме лепше услове живота за себе и град који ће бити понос свих наших народа.

Ко су ти људи, те стотине хиљада људи? Ко су ти носиоци силног радног ентузијазма и такмичарског полета на радилиштима нашег града? То су они исти људи који су у својим установама и предузећима савладали све норме, који су понели ударничко звање, који су савладали процес производње, који су, понесени радним херојизмом, стварали новаторска и рационализаторска дела. То су најбољи активисти — чланови Народног фронта. Они су били претходница у великим јуришима за остварење фронтовских планова. А у тим јуришима учествовали су и њихове жене и њихова деца, грађани и грађанке Београда. То су они исти, који ће и у наредној години бити претходници нових јуриша — и залога нових победа.

У те нове јуришe радни људи Београда поћи ће новим полетом, ношени новим одушевљењем, јер се кроз први Петогодишњи план развитка њиховог града огледа огромна и дивна перспектива. За ту перспективу, за подизање лепшег и већег града, за побољшање услова свога живота, редови његових градитеља постаће још многобројнији, још збијенији и чвршћи, број радних сати за ту изградњу много већи, а и радни ефекат тих сати много значајнији. Стотине хиљада чланова Народног фронта и омладине приступа у новој години изградњи новог Београда који ће бити оличење нашег новог живота, понос наших народа и достојан наше дивне отаџбине. Они ће помагати стручним радницима и народној власти на изградњи нових улица и тргова, нових паркова и фискултурних терена, нових домова културе и школа, нових станбених просторија, нових саобраћајних веза, нових железничких станица и Новог Београда на левој обали Саве, који ће уједно бити и највеће дело не само Београда, него и свих наших народа.

Огроман рад на овој џиновској изградњи могућ је код нас, где снаге људи нису спутане ланцима капитализма и изнураване експлоатацијом, где су људи слободни и срећни, где граде за задовољење својих потреба — а не за интересе појединаца. Тај огроман рад изискује и огромне привредне могућности — а оне леже у нама самима, у нашој социјалистичкој заједници, где су заправо те могућности огромне и неисцрпне.

Зато ћемо ми, придружујући се општенародним напорима на остварењу нашег државног Плана, радећи и на испуњењу Плана нашег града, поћи с новим полетом у другу планску годину. У њој ћемо радити на подизању новог Београда, који ће бити оличење братства и јединства, симбол наше снаге и напретка, понос и радост наше дивне, слободне и независне отаџбине и њених храбрих, смелих и поносних синова.

ГОДИНА УСПЕХА

наше спољне политике

Протекла 1947 година била је за Федеративну Народну Републику Југославију година значајних успеха на пољу међународне политике. И поред свих сметњи које су нам са запада чињене, и поред тешких борби које смо морали водити на међународним састанцима, ми смо чврстим кораком стално ишли напред, тако да се на крају године поносно можемо осврнути на преваљени пут.

Наша спољна политика испуњена је била, од завршетка рата, борбом за правичан и трајан мир и борбом за задовољење оправданих захтева наших народа. У 1947 години, још у већој мери него ранијих година, међународна реакција роварила је против мира и оспоравала је све оправдане захтеве наше земље. Није, међутим, постигла резултате које је желела и данас се без претеривања може рећи да су њени положаји слабији него што су били у почетку протекле године.

Борба за мир, којој је на челу стајао Совјетски Савез и у којој је наша земља заузимала једно од највиднијих места, развијала се у два правца. На једној страни радило се на сузбијању интрига ратних хушкача, а на другој страни на организовању демократских и мирољубивих држава ради одбране мира и демократије.

Питање Грчке било је једно од оних питања у коме су ратни хушкачи показали највећу активност и у које су полагали своје најдраже наде. У томе су, међутим, у току 1947 године, и поред неких формалних успеха, уствари претрпели поразе од капиталне важности.

Анкетна комисија Савета безбедности, образована ради испитивања узрока садашњег стања у Грчкој, после двомесечног бављења у тој земљи и суседним земљама после дугих већања у Женеви није одговорила надама које је реакција у њу полагала, ма да је англо-америчка гласачка машина врло добро функционисала. Већ од првога дана рада ове комисије у Атини, почетком фебруара, раскринкани су фалсификати у оптужбама грчке владе против демократских суседних држава и изнесени очевидни докази да су за стање у Грчкој криви само грчка монархофашистичка влада и њени страни заштитници. Истина, 22 маја у Женеви, и поред свега тога, англо-америчка гласачка машина бестидно је изгласала препоруку Савету безбедности у којој се прелази преко одговорности грчке владе, али јој није пошло за руком да кривицу свали на суседе, тако да се на тој препоруци од стране реакције касније није више инсистирало. Политички комитет скупштине О. У. Н. на наваљивање Сједињених Држава и Енглеске донео је 8 октобра слабом већином гласова, одлуку о оснивању нарочите „Балканске комисије", тобож ради чувања балканскога мира који уствари нико не угрожава сем оних који иза ове комисије стоје. Следећега дана, међутим, 9 октобра, претседник совјетске делегације на Генералној скупштини, А. Вишински, изјавио је у име совјетске владе да совјетска делегација неће учествовати ни у раду „Балканске комисије" ни у избору њених чланова, пошто улога те комисије није сагласна са сувереном једнакошћу земаља, утврђеном Повељом У. О. Н. Владе Југославије, Бугарске и Албаније изјавиле су, са своје стране, да такође неће учествовати у раду комисије ни дозволити њену делатност на својој територији.

На тај начин „Балканска комисија" остала је да виси као чардак ни на небу ни на земљи. Она је очевидно била замишљена као кулиса на којој су насликане маслинова гранчица и теразије богиње правде, а иза које би требало да амерички империјализам спроводи своју империјалистичку политику у Грчкој.

Благодарећи моћној потпори Совјетског Савеза и борби коју су наши претставници водили против ратних хушкача у Грчкој, западни империјализам претрпео је у Атини тешке поразе. После потпунога краха Черчилове политике, коју је продужила и лабуристичка влада, Велика Британија уступила је Сједињеним Државама своје место у Грчкој. Труман је 15 марта тражио од Конгреса овлашћење да пружи грчкој монархофашистичкој влади помоћ у новцу и ратном материјалу. И поред тога што су од тада Сједињене Државе потрошиле стотине милиона на помагање својих атинских марионета, монархофашистичка влада налази се данас у распадању, а њен економски и војнички положај гори је него што је икада био. У Грчкој данас једину демократску и једину кохерентну силу претстављају демократска армија и влада генерала Маркоса.

У другим својим покушајима да створе изговоре за роварење и интервенције против демократских држава, империјалисти су такође претрпели поразе као и у Грчкој, на пример приликом подизања лажних оптужби против Албаније за коју се са енглеске стране тврдило да је у Крфском Каналу поставила мине на које су наишли неки енглески бродови.

Главна активност међународне реакције усретсређена је била у току 1947 против Организације Уједињених нација. Радило се на томе да се учини крај једногласности великих савезничких сила и да се од Организације Уједињених нација створи аутомат који ће, благодарећи гласачкој машини састављеној од полузависних држава и државица, слепо служити америчком империјализму. Отуда бесомучна кампања против такозваног вета у Савету безбедности, отуда, исто тако, и предлог о образовању такозване „Мале скупштине", која би се мешала у послове Савета безбедности и због тога уствари значила поткопавање Повеље и разбијање Организације Уједињених нација.

И овде су амерички империјалисти постигли неколико формалних успеха, благодарећи својој гласачкој машини, али нису успели да одбаце начело једногласности на коме је заснована Повеља Уједињених нација.

Напредне земље, са Совјетским Савезом на челу, нису се, међутим, задржале на раскринкавању и сузбијању интрига ратних хушкача. Оне су учиниле неколико отсудних корака у корист мира. У својим изјавама Елиоту Рузвелту, 24 јануара, и Стасену, 9 априла, генералисимус Стаљин истакао је да је претња новим ратом нереална, јер сви народи желе мир, и да је сарадња између Совјетског Савеза и западних капиталистичких сила могућа. Ове мирољубиве изјаве имале су врло великога одјека у целоме свету, па и у самој Америци, и претстављале су врло тежак ударац за империјалистичке смутљивце.

Говори којима су затим Молотов и Вишински раскринкали пропагаторе новога рата, поглавито оне из редова америчких државника, створили су затим потпуну пометњу на страни реакције.

Резолуција против ратне пропаганде и оних што иду за тим да изазову нови рат, изгласана једногласно на предлог совјетске делегације у Политичком комитету Организације Уједињених нација, 27 октобра, значила је велику победу у корист мира и тежак пораз западне реакције.

У свима овим акцијама за мир и демократију и у многим другим претставници Југославије на међународним састанцима играли су једну од највиднијих улога и врло често очи свих народа, који се боре за своју слободу и праву демократију, биле су упрте у њих. Али улога Југославије била је нарочито значајна у акцији на организовању пријатељства, сарадње и међународног помагања народа Источне Европе и Балканскога Полуострва. Путовање маршала Тита у Бугарску, Мађарску и Румунију крајем 1947 године, после његовога пута у Москву, Пољску и Чехословачку претходних година, било је догађај од првокласног историског значаја. После раније склопљених врло значајних уговора између Југославије с једне и Совјетскога Савеза, Пољске, Чехословачке и Албаније с друге стране, склопљени су уговори о пријатељској сарадњи и међусобном помагању између Југославије и Бугарске 27 новембра; између Југославије и Мађарске 8 децембра; између Бугарске и Албаније 17 децембра; између Југославије и Румуније 19 децембра. Сви ови уговори пропраћени су конвенцијама о културној сарадњи и важним економским споразумима.

Овим уговорима и споразумима створена је пространа и снажна заједница мирољубивих народа, заснована на принципима народне демократије и у потпуној сагласности са одредбама Повеље Организације Уједињених нација. Њима је пресечен вековни Гордијев чвор фамозног Источног питања. Они су данас у свету, крај капиталистичких држава које се батргају у економском и идејном хаосу, моћан чинилац мира и напретка, коме су упрте очи свих мирољубивих и напредних људи.

Значајан чин на организацији мира и сарадње напредних снага у свету претстављало је и саветовање комунистичких партија, одржано у Варшави и објављено комуникеом и декларацијом од 6 октобра. Оснивање Информационог бироа комунистичких партија у Београду и покретање његовог органа „За трајан мир, за народну демократију", у нашем главном граду један је доказ више изванредно важне улоге коју нова Југославија данас игра у свету.

Поред борбе за мир, друга основна тежња наше спољне политике у току 1947 године била је борба за испуњење оправданих захтева наших народа према бившим непријатељским државама.

Наша земља истакла је два главна захтева: да јој се врате раније отргнути крајеви у којима живе наши народи и да јој се плате репарације којима би се надокнадио бар један део оне огромне штете коју је претрпела за време рата.

И у једном и у другом питању југословенске захтеве свесрдно је подржавао Совјетски Савез, док су Сједињене Америчке Државе, Велика Британија, па и Француска, стално оспоравале те захтеве, ма колико они оправдани били. Руководећи се империјалистичким разлозима и себичним интересима свога монополистичког капитала, западне силе противиле су се ослобођењу наше браће и све су учиниле да нас лише чак и минималног дела репарација.

Па ипак, и поред тога, благодарећи своме енергичном ставу и потпори Совјетскога Савеза, Југославија је успела да се њени захтеви према Италији врло великим делом остваре. Уговор о миру са том земљом, потписан 10 фебруара, донео је слободу свим острвима дуж наше обале до средине Јадрана и без мало целој Истри и Словеначком Приморју. Само један узани појас наше етничке територије крај нове границе остао је Италији. Поред тога, Трст и његова непосредна околина, окружена са свих страна нашом границом, проглашени су за слободну територију.

Наша држава потписала је мир са Италијом, нагласивши да се не одриче националне територије на коју има право и да ће то право полагати без обзира на евентуалне касније етничке промене које могу настати као последица туђег господства на тим територијама.

И поред тога што наши оправдани захтеви нису у потпуности задовољени, нова Југославија може сматрати великим успехом оно што је постигла. Колики је то успех најбоље се види ако се има на уму да је стара Југославија била оставила у рукама италијанских империјалиста чак и Задар и Ријеку и да се емигрантска влада није усуђивала ни да покрене питање Трста.

Година 1947 биће велика историска година за нашу браћу из Задра и Ријеке, са Кварнерских Остева, из већег дела Истре и Словеначкога Приморја, јер су 15 септембра те године коначно добили слободу за коју су се вековима борили и ради које су поднели безбројне жртве у току народноослободилачке борбе.

Нажалост, ми то још не можемо рећи и за своју браћу из Словеначке Корушке и из пограничних словенских делова Штајерске. Иако је питање уговора са Аустријом расправљано у току целе 1947 године: на састанку помоћника министара спољних послова у Лондону у јануару 1947; у Савету министара спољних послова у марту, у Савезничкој комисији у Бечу, почевши од маја и поново у Савету министара спољних послова у Лондону крајем новембра и у децембру; иако су наши претставници изложили убедљиве доказе у корист наших захтева и совјетски делегати учинили оправдане предлоге, питање Аустрије и до данас је остало нерешено. Остало је нерешено зато што су тако хтели британски и амерички империјалисти, зато што они желе што дуже да остану окупатори Аустрије како би њихови трустови имали више времена да приграбе аустриска природна богатства и аустриску индустрију.

Маколико да су биле велике тешкоће са којима су претставници Југославије на међународним састанцима имали да се боре у току 1947 године, Југославија је у тој години постигла велике успехе, успехе од историског значаја. У тој години њен углед у свету још више је порастао и њена међународна улога постала је још значајнија.

Успехе на међународном пољу Новој Југославији омогућила је њена народна демократија са маршалом Титом на челу, омогућили су их унутрашњи успеси њене изградње у којима учествује цео народ, успеси њеног првог Петогодишњег плана којима се може поносити и међу најнапреднијим народима.

Мих. С. ПЕТРОВИЋ

Дарови божић-бате из Америке

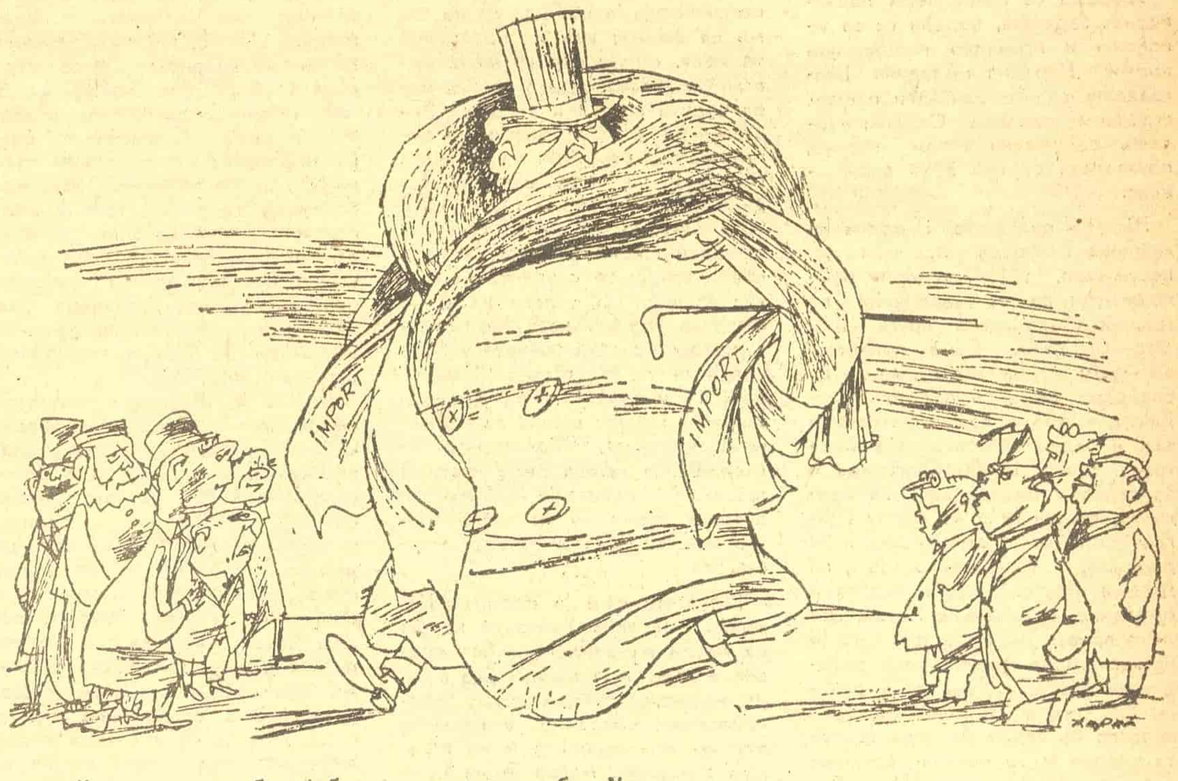

— Какав си ти то божић-бата са празним торбама!!
— Ништа ви не брините, док вам доделим помоћ биће оне пуне...

Успеси омладине

сведоче о њеној пламеној љубави према домовини

Немогуће је ни бројкама ни процентима измерити многобројне и разноврсне резултате рада београдске омладине у 1947 години. У извршењу задатака које је свим нашим народима поставио друг Тито, наша омладинска организација нашла је богат садржај свога рада. Мобилишући омладину на остварењу задатака, омладинска организација Београда знатно се политички и организационо средила и ојачала. У Београду је омладинском организацијом обухваћено преко 92% омладине, што је несумњиво знатан напредак у поређењу са 1946 годином. То истовремено говори да је огроман број омладине Београда чврсто повезан са својом омладинском организацијом, а преко ње за Народни фронт, за нашу нову народну државу, за изградњу социјализма у нашој земљи. У свим политичким, радним и другим акцијама било да их је организовао Фронт или Народна омладина, ангажовано је преко 80% омладинаца на извршивању задатака. На изборима за народне одборе, априла месеца ове године, 97% омладинаца гласало је за политику Народног фронта, за остварење Петогодишњег плана, за срећну будућност наших народа. На градњи пруге Шамац—Сарајево учествовало је само из средњих школа 5000 омладинаца, што значи да је сваки четврти ученик градио Омладинску пругу. Ако се има у виду да на пругу нису могли да иду ученици испод 16 година, као и они који нису били потпуно здрави, онда је још јаснија спремност наше омладине да се у потпуности заложи на остварењу Петогодишњег плана.

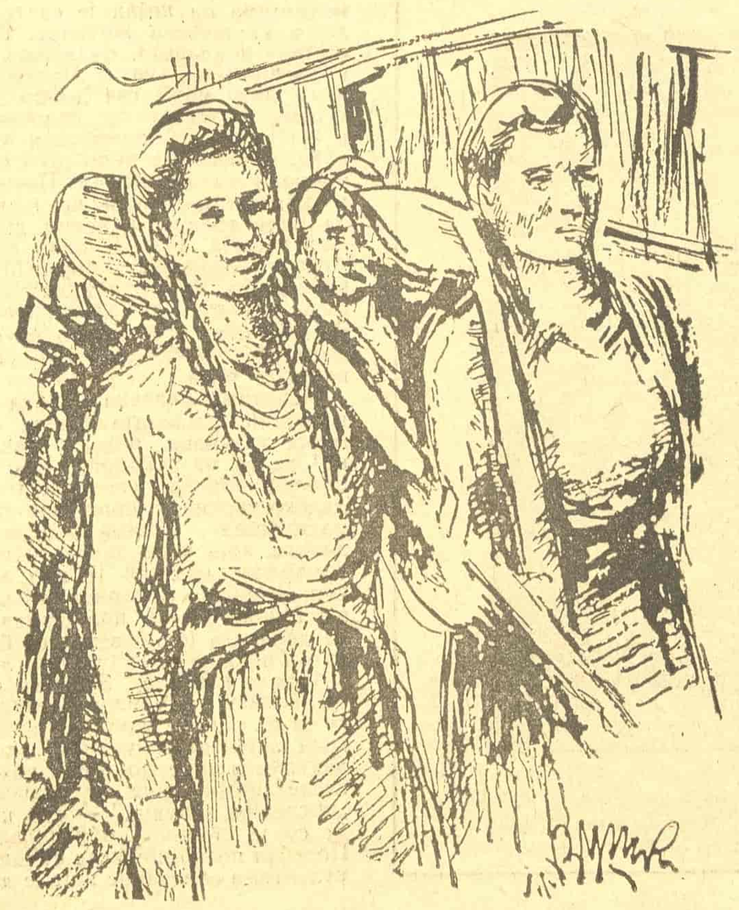

М. Вушковић: ОМЛАДИНКЕ

Припремајући се да са што бољим резултатима изиђе на Други конгрес, Народна омладина Београда заказивала је такмичење разним другим омладинским организацијама. Тако је Први рејон заказао такмичење Новом Саду и Крагујевцу, Други рејон Лесковцу, Трећи рејон Нишу, Четврти рејон Титовом Ужицу, Пети рејон Ваљеву, Шести рејон Светозареву, Седми рејон Бору и Земун Чачку. Развијајући даље такмичење, рејони су се такмичили између себе, предузећа са предузећима, школе са школама.

Улазећи у такмичење, активи Народне омладине у предузећима почели су узимати обавезе које су углавном биле усмерене на побољшање рада на производњи и на стручно уздизање. Актив „Октобарске слободе" узео је обавезу да ће оспособити такозвана дунавска одељења, која су до тада сматрана неупотребљивима. У прековременом раду одељења су оспособљена и данас су најбоља у читавом предузећу. У одељењу раде само омладинци. У току последњег проглашења ударника из ових одељења проглашено је 14 омладинаца ударницима, од 20 колико их укупно има у предузећу. Сличних примера било је и у другим предузећима, као на пример: у „Анђи Ранковић", Заводу за израду војне одеће, Ложионици итд. Захваљујући залагању бригадира омладинске смене у Индустрији прецизне механике, који су први пут преузели рад са машинама, за кратко време савладали посао и испунили предвиђени план машинског одељења, створена је могућност да цело предузеће изврши на време свој план.

За добар рад на производњи из редова радничке омладине проглашено је до 1 новембра 649 ударника, између којих има другова који назив ударника носе више од годину дана. Матилда Барух из „Партизанке", Ђокица Ђорђевић из „Ивана Милутиновића", Петар Вранић из предузећа „Шумадија", Мира Трајковић и Нада Влаовић из „Елипса". Велибор Јеремић из Индустрије прецизне механике, Смиља Миљуш из трикотаже „Дунав", Богољуб Милошевић из творнице „Стаљинград", Душица Миросављевић и Радмила Анђелковић из предузећа „Октобарска слобода", Славко Мировић из Ложионице, Бранимир Трајковић из Индустрије мотора и многи други — пример су залагања

(Наставак на четвртој страни)

(Наставак са треће стране)

радничке омладине на остварењу Петогодишњег плана.

Упоредо са извршењем производних задатака, борећи се за увођење и правилно постављање норми, Народна омладина Београда је водила рачуна и о свом стручном уздизању. Стручни курсеви, одржавани током године, обухватили су око 3000 омладинаца.

Највеће резултате Народна омладина Београда постигла је, несумњиво, у 1947 години припремајући се и учествујући на градњи Омладинске пруге Шамац—Сарајево. Саме припреме за Пругу обухватиле су, може се слободно рећи, и задњег омладинца, и то не само омладинца већ и задњег фронтовца у Београду. Близу 10.000 бригадира и бригадирки омладинаца из Београда, сврстаних у 41 радну бригаду од којих 19 студентских и 22 рејонске, учествовало је на градњи Пруге. Радни хероизам омладине, испољен на Прузи, далеко превазилази све оно што је постигнуто на градњи прве омладинске пруге, годину дана раније. Са пруге Шамац—Сарајево вратило се седам бригада трипута ударне и то четири студентске бригаде које носе имена: Лоле Рибара, Мике Митровића, Данила Бојовића и Владимира Перића и три рејонске бригаде: Јурица Рибар, Петар Драпшин и Дара Павловић. 14 бригада вратило се двапута ударне, док су све остале ради залагања на раду проглашене по једанпут ударне. Две омладинске радне бригаде Београда, ради нарочито испољеног масовног хероизма на раду и то Седма студентска бригада Лола Рибар и Једанаеста рејонска бригада Дара Павловић из Петог рејона, одликоване су прва Орденом рада првога реда, а друга Орденом рада другога реда. 1292 омладинца и омладинке вратили су се као ударници са Пруге, а 1623 је похваљено и награђено.

На градњи творнице тешких машина алатљика у Железнику Народна омладина Београда дала је четири радне бригаде, од којих је једна проглашена два пута ударном, а остале по једанпут. Од 690 бригадира, колико је учествовало на градњи творнице, похваљено је 105, а 61 проглашен је ударником. На градњи Пионирске пруге из Београда је отишло три бригаде, које су све проглашене ударне. Три ударне бригаде дале су 69 ударника и 106 похваљених омладинаца. Заједно с Омладинском пругом градња творнице тешких машина алатљика у Железнику и подизање Пионирске пруге за два и по месеца, рад на преуређењу Теразија, грађење резервоара за воду и други радови у Београду — највеће су радне акције београдске омладине на којима је дошла до пуног изражаја стваралачка способност младе генерације. Укупно ударника омладинаца из свих предузећа и радних акција у 1947 години има 2071 и 5976 похваљених и награђених. Током 1947 године укупан број бесплатних добровољних радних дана датих Федеративној Народној Републици Југославији од стране Народне омладине Београда, износи 286.373.

Народна омладина Београда трудила се да и у учењу постигне што боље резултате. Рад у прошлој школској години био је драгоцена школа за наша руководства, за наше организације. Кроз рад и напоре на савлађивању наставног градива, кроз борбу да сваког ученика навикне на систематски рад, омладинска организација је научила да не само на речима већ и практично, на делу, схвати шта су њени најважнији задаци, зашто се она мора борити стално и упорно. Захваљујући упорној борби на поправљању слабости, у нашим школама, на крају школске године је 85% ученика гимназија и 90% ученика средњих стручних школа и школа ученика у привреди завршило с успехом школску годину. По успеху на крају школске године, најбоље су резултате од школа ученика у привреди постигле школе број 2, број 11 и број 13, од средњих стручних школа: школа за примењену уметност, Железничарско-саобраћајна школа и Учитељска школа. Код гимназија најбоље резултате учења су показале Шеста мушка, Прва и Четврта женска.

Резултати које је постигла Народна омладина Београда не би се могли ни замислити без правилне политичке линије, без рада на идејно-васпитном пољу. Ангажовање омладине у великим радним акцијама, као и на осталим задацима, могло је да буде извршено само правилним објашњавањем омладини о важности задатака који се спроводе, указујући јој при том на путеве практичног остварења тих задатака. У току 1947 године одржано је у београдској омладинској организацији око 3200 предавања, на којима је било присутно близу 130.000 посетилаца. За исто време састанцима дебатних клубова присуствовало је око 30.000 омладинаца. 656 читалачких група одржало је близу 10.000 састанака са 120.000 учесника.587 састанака са 10.000 присутних одржало је 27 литерарних дружина, формираних углавном у средњим стручним школама и гимназијама.

Народна омладина Београда организовала је у првој половини 1947 године спровођење фестивала. Организовање фестивала у београдској омладинској организацији допринело је масовнијем ангажовању омладине на културно-просветном пољу разноврснијим формама рада него што је то раније био случај. Док се раније око 3000 омладинаца бавило културно-просветним радом, припреме за фестивал обухватиле су око 10.000 учесника. Захваљујући ангажовању стручњака, и сам квалитет рада био је бољи. Фестивал је имао велики значај нарочито за културни рад у домовима и школама ученика у привреди, који је у току припрема кренуо осетно напред. Само у току спровођења фестивала образоване су, поред осталог, 24 дилетантске секције са 544 учесника и 24 секције за народне игре са 258 чланова.

Значајни су резултати које је омладинска организација Београда у 1947 години постигла и на фискултурном пољу. Фискултурне манифестације, организоване током године, допринеле су омасовљењу фискултуре. У пролећном кросу учествовало је 15.000, а већ у јесењем преко 18.000 учесника. 1000 омладинаца учествовало је у ношењу штафете на дан Маршаловог рођендана. Дан спортова на води окупио је око 3500 фискултурника. Учешће у првомајској прослави са 3000 фискултурника и прослави Октобарске револуције са преко 16.000 учесника показало је повезаност фискултурника са спровођењем општенародних задатака. На савезном слету фискултурника наступило је 9000 чланова фискултурних организација Београда. Од 17.000 пријављених такмичара за значку фискултурника 1760 је освојило значку. У току године ради подизања квалитета спорта одржавана су разна такмичења по појединим гранама, која су допринела како побољшању квалитета тако и омасовљењу фискултурних организација. Кроз разне курсеве и течајеве оспособљен је известан број стручних руководилаца. Око 4000 омладинаца и омладинки обухваћено је разним кружоцима технике и спорта.

Јачање и постигнути резултати омладинске организације допринели су и видном напретку пионирске организације, која броји сада око 30.000 чланова Савеза пионира, обухваћених у 93 пионирска одреда. Савез пионира има велику улогу у васпитању наше деце и важан је чинилац у васпитању пионира. Својим радом Савез пионира је преко разних форми успео да приближи деци нашу данашњу стварност. Много садржајније форме рада, које су се у већини одреда у току ове године знатно учврстиле, допринеле су јачању саме организације.

Неоспорно да је у раду током године било и доста пропуста и грешака, но поред свега тога успеси постигнути 1947 године знатно су већи од оних у 1946 години. Резултати које је београдска омладина постигла током 1947 године говоре о њеној снази и организационој способности. Сама чињеница да је неколико већих задатака омладинска организација упоредо спроводила (припреме за Пругу, учење у школама, припреме за Дан фискултурника) јасно говоре да је Народна омладина Београда способна да и у сложенијим условима одговори својим обавезама. Масовним активизирањем омладине на извршењу задатака, београдска омладинска организација постигла је истовремено и крупне политичке успехе, васпитавајући омладину у новом духу, у новом односу према раду. На многобројним радним акцијама изграђивао се лик новог омладинца, лик младог градитеља социјализма. Окупљајући и ангажујући омладину на извршењу задатака, Народна омладина Београда стално је јачала и проширивала се. Док је број чланова омладинске организације у јануару 1947 године износио око 34.500, у децембру је тај број повећан за скоро 8000, тако да омладинска организација Београда обухвата данас нешто преко 42.000 омладинаца. Избори, одржани у последње време у основним организацијама, још више су допринели организационом учвршћењу и срећењу омладинских организација.

Резултати Народне омладине Београда, постигнути до сада, сведоче о пламеној љубави наше омладине према својој домовини, новој народној држави, према вођи и учитељу наших народа другу Титу. Крупни успеси постигнути до сада, показују решеност наше омладине да под руководством славне Комунистичке партије Југославије и Народног фронта и даље свом снагом крене на нова прегнућа у испуњењу Петогодишњег плана, за изградњу социјализма у нашој земљи.

Сава Анђелковић

Стада говеда на испаши и Панчевачком риту

Панчевачки рит —

БУДУЋИ ЦЕНТАР СНАБДЕВАЊА БЕОГРАДА

Панчевачки рит, на чијим се ораницама и још неузораним лединама, које крију плодну црницу, ствара будуће највеће и најнапредније пољопривредно добро у Србије, био је још пре неких двадесетак година мочвара обрасла шумом, трском и коровом. Путник или ловац, који би залазио у њену дубину гонећи лисице, зечеве или срне, везивао би обично врпцом по неколико прутића да би обележио пут, којим је прошао, јер није било тешко залутати у шумовитом беспућу. Добар лов, близина Дунава и Београда навели су некада и дворјане Марије Терезије, која је поседовала пространа добра у Банату, да јој подигну дворац на данашњем Првом насељу. Тамо су понекад ретки мештани виђали охолу владарку како изјахује, окружена својом нагизданом свитом.

Дуги низ година чамцима се, преко рита, ишло од Опова до Београда, док француско друштво Батињол није 1932 године нашло уносан посао у изграђивању 90 километара дугог каменог насипа, којим је спречено даље плављење мочварног тла. Непрестано подизањем насипа испресецана је цела, 80.000 катастарских јутара пространа, површина Панчевачког рита између Дунава, Тамаша, канала Караша и атара села Ченте, системом канала који су одводили воду из мочвари, ослобађајући све више обрадивог земљишта.

Закупничке махинације

Новодобијене обрадиве површине, састављене од речног наноса ритскохумусне материје (коју су створили остаци траве и барске флоре) и дунавског муља спадају у ред ритских смоница — снажних земљишта која су погодна за обраду, у сваком погледу, по ономе што захватају од произвођача и ономе што му пружају. Код села Борче и Овче, која су некада била једине уздигнуте оазе насеља у пустињи мочваре, и на Бесном Фоку, пружа се ритска црница која се ближи најбољим пољопривредним земљиштима — чернозјомима од којих је састављена Украјинска житница. По саставу земљишта, поднебљу и подземним водама, у Панчевачком риту може све добро да успева, почевши од пашњака и житарица до кромпира и поврћа. Стога није чудо што су, упоредо са освајањем Панчевачког рита, почели по њему да ничу трошни кућерци дивљих насеља. Тако је било док Аграрно одељење бившег Министарства пољопривреде није узело управу над целим ритмом у своје руке и отпочело да га додељује добровољцима из прошлог рата.

Међутим, близина града и плодност земљишта навели су многе тадашње „виђене грађане" да га не искоришћавају у пољопривредне сврхе, већ за далеко уносније, шпекулантске махинације. Велики део земљишта, које нису преузели добровољци, издаван је под закуп. Комисија Аграрног одељења Министарства пољопривреде долазила је, обавезно са буретом пива, и на лицу места лицитирала парцеле. Закупци су се јагмили за земљу. Доцније су је ови „први закупци" издавали „другим закупцима", док закупнина није достигла вртоглаве цифре, које су плаћали „последњи закупци" — они који су је стварно обрађивали. Посебан посао пружале су шпекулантима обвезнице које је држава давала онима кроз чије су, откупљено, земљиште прекопавани канали. Те обвезнице су продаване и препродаване. Многи добровољци нису никад видели ни земљиште које им је требало доделити, ни закупнину. Али, зато, велики број руководилаца и чиновника Аграрног одељења министарства пољопривреде, који никада пушку није узео у руке, снабдео се парцелама у Панчевачком риту. Закупци, који су на својим леђима осетили да земља није њихова радили су без воље, користили су њено богатство онако како су га затекли, не трудећи се да га ђубрењем и специјалном обрадом освежавају. Бедно су животарили у својим кровињарама, кокошарили и бавили се ситним шпекулацијама, да би од градског становништва наплатили скупу закупнину. Разуме се да под таквим условима није могло бити ни говора о неком свестраном коришћењу и развоју Панчевачког рита.

Могућности и перспективе

Када је над ослобођеним Панчевачким ритом преузело у праву Земаљско пољопривредно добро „Панчевачки рит", била је то пространа област ораница, испресецаних исто тако пространим лединама на којој су разбацани салаши са трошћаним кровињарима, без чврстих путева (у кишним данима запада се на такозваним „путевима" до колена у блато), без зиданих зграда за људе и стоку, без ичега. И под таквим условима почела је изградњу замашног дела.

Године 1945 главни задатак добра био је: обрадити што више земље. У пролеће 1947, 33% земљишта (које још увек није издато под закуп) обрађено је у сопственој режији. Плодност земљишта, добре саобраћајне везе које пружају Дунав, Тамиш, канал Караш, пут Београд—Зрењанин, који се изграђује, веза са пругом Београд—Панчево два аеродрома у Земуну и Панчеву, и близина тржишта главног града — све је то навело народне власти и пољопривредне стручњаке да посвете пажњу развоју Панчевачког Рита и да укључе у Петогодишњи план стварање највећег пољопривредног добра у Србији и другог у Југославији. Панчевачки Рит треба да се развије већ током идуће године, у главног снабдевача Београда поврћем, свежим млеком, живином и јајима. Производња поврћа, кромпира, пасуља, грашка, боранија, сочива, парадајза и паприке, задовољиће преко 35% потреба Београђана. Уз баштованлук, који ће заузети трећину обрадивог земљишта, пружаће се поље пшенице, кукуруза и сенокосних ливада за исхрану селекционе стоке.

Производи земаљског пољопривредног добра Панчевачки Рит преплавиће београдске пијаце и својим квалитетом и сразмерно ниским ценама регулисаће квалитет и цене продуката приватних продаваца. Ради лакшег извоза робе и довоза разних потреба, кроз имање ће се саградити железничка пруга у дужини од преко 60 километара, док се

На Земаљском пољопривредном добру у Панчевачком риту гаји се расна живина

сада већ изграђује железничка пруга узаног колосека за пребацивање грађевинског материјала на многобројна градилишта.

Током идуће године треба урадити огромно много да би се испунио задатак. Подићи ће се три циновска живинарника за 1500 кокошију које ће снабдевати Београђане јајима, која се не одвоје за извођење пилића у инкубаторима, товилишта за 12.000 свиња, 50 штала за 5000 крава и око 600 коња. Само у једном инкубатору, којим сада добро располаже, моћи ће да се месечно излеже 21.000 пилића!

(Наставак на петој страни)

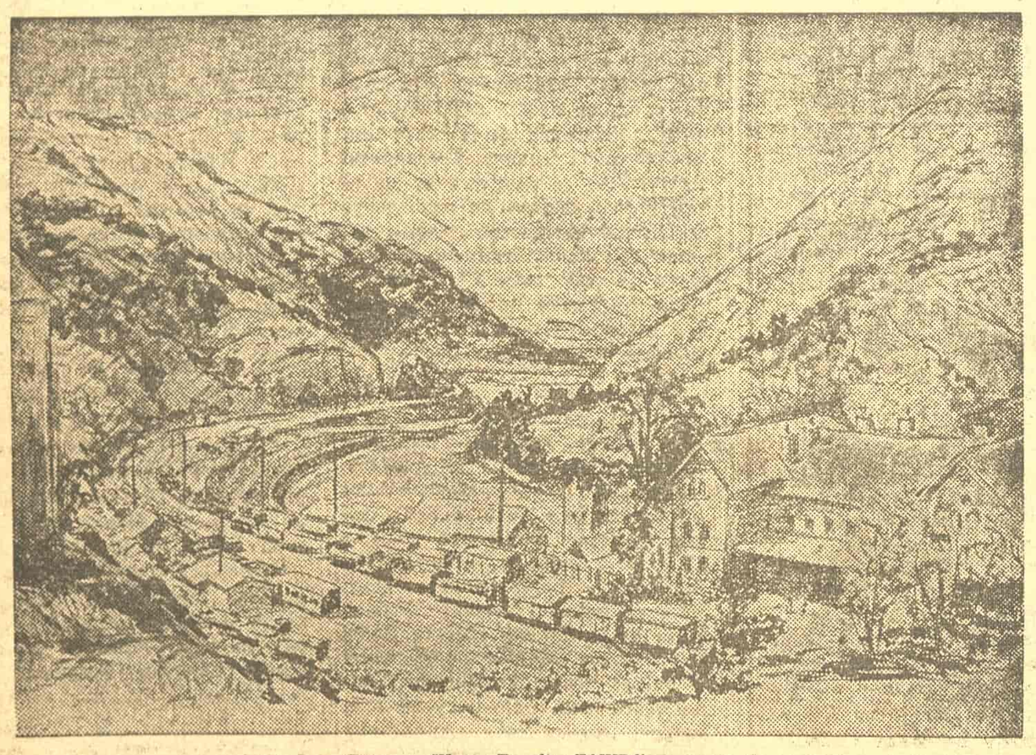

Шана Лукић: ЛАШВА

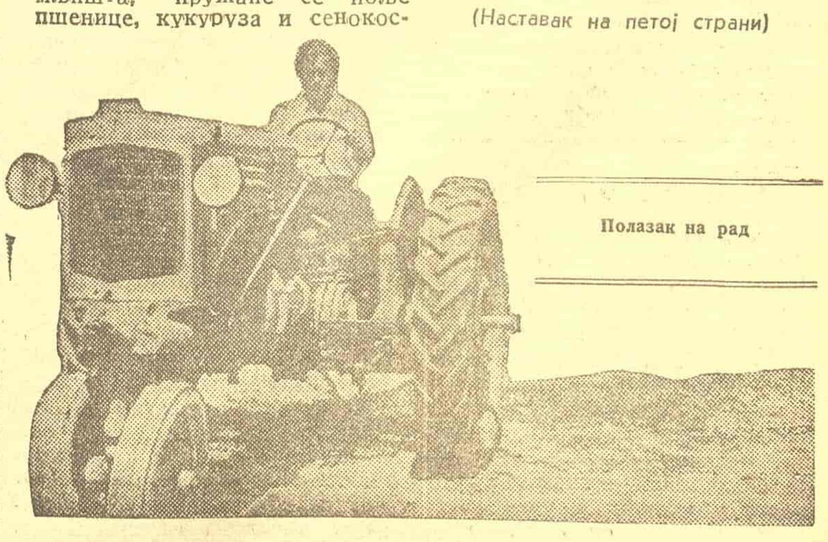

Полазак на рад

ВЕК РАДЕ МАШИНЕ у Железнику

Људи обично не мисле о индустриским продуктима, док се њима служе у свакодневном животу. Они знају да су то створиле фабрике у којима има стругова, глодарица, аутоматских сврдала и преса. Али ништа више.

Но понекад, а то доживљују сви људи, у часовима тренутне осаме и одмора, човек посматра кваку на вратима, часовник на зиду, прозорско стакло, кључеве у руци. И мисао лети тим стварима с питањем: како је то учињено, колико је људскога рада на то утрошено, шта је условило могућност сериске производње тог предмета?

Одједном бива јасно — фабрике...

А рат је многе фабрике уништио. Сваки град по окупацији изгледа некако безнадно тужан. Плочницима иду људи туробна лица, чудних израза очију и тешких корака. Насред улице зјапе кратери од бомби и граната. Беспомоћно висе опљељени зидови кућа, раскиданих арматура и тужно празних прозорских окана, кроз које немирно лелуја дим скорих пожара. По индустриским четвртима града леже фабрике, претворене у бедне рушевине.

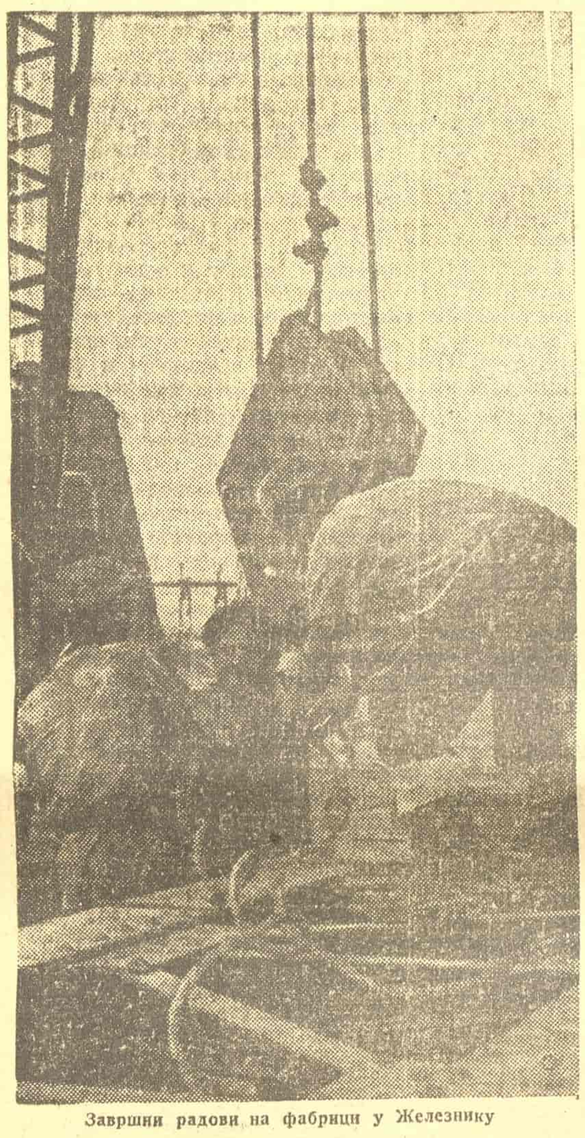

Завршни радови на фабрици у Железнику

При помисли на то одједном постаје схватљиво — како је много рада морао да уложи Београд да подигне, за тако кратко време, хиљаде тона грађевног материјала, да поправи машине и дозида срушене зидове и стави под кров фабричке радионице. Тај фронтовски рад сада постаје, ето, огроман, бриљантан, и грађанин га види материјализован, опипљив, види га у димњацима који се гордо устремљују у небо, у свеже обојеним радионицама, у продуктима који, све бољег и бољег квалитета, испуњавају продавнице градских и среских народних магацина, види га у остварењу годишњег плана — у свему види рад десетине хиљада чланова Фронта, њихову љубав према земљи, према свом главном граду, према његовим фабрикама.

Стигли су булдожери, скрепери, машинекопачи, зујећи по равници као бумбари у пољу. Тако је почело...

А после су одмицали дани, недеље и месеци, и на очиглед сељака околине и читавог света растао је први индустриски колос Београда. У први цик зоре, недељом, стизале су хиљаде грађана Београда.

У земљи и данас стоје отиснуте стопе људи. Мало је рећи хиљада, десетине хиљада стопа.

И никада из сећања људи неће ишчезнути ускомешане радне групе, које су пркосиле јари августа и кишама новембра.

Тако је колос растао...

Негде у свету поносе се људи својим елеваторима, који дотурају материјал, непрекидно текућим тракама, од стоваришта на радилиште. И Железник је имао елеваторе. Његове покретне траке биле су људске руке, кроз које је, брже но правим елеваторима, текла у непрекидном низу цигла, по неколико стотина метара далеко. Те елеваторе није покретала нафта Стандард вакуум ојл компаније.

Покретала их је љубав према родној земљи, осећање сопствености дела које се гради...

Ето, Железник...

Пре две стотине дана била је празна утрина, крај обале Саве, у Железнику. Данас — пробали су нову пресу. И она је грмела, а стакло се тресло на крову хале.

А кад почну да тутње нове, снажне машине, слиће се њихова песма с песмама омладине која је фабрику градила, с песмама које су носиле обележје родног краја — шапутање мора у ноћном мировању и мирис смокава с винородних острва Јадрана; страсне, пуне крви и пути песме Македоније; веселе и полетне песме валовите и непокорне Шумадије; двотонске песме црногорских горштака о дурмиторским висовима и устаничким пушкама и пркосне, вером прожете, песме Босне — о Титу.

О слободи...

„Израсла као у сну...“

Одозго, с брда, одакле се благо спушта стари, излокани сеоски пут, фабрика у Железнику не делује као обичан фабрички објекат. С њеним правилно планираним улицама, препуним вреве — комешања људи и брујања мотора — улицама које се секу под правим угловима, омеђујући фабричке зграде у правилне, скоро изоловане квадрате, фабрика тешких машина алатљика личи на мали индустриски град са свим његовим обележјима. Само једно недостаје у употпуњавању те слике — фабрички димњаци. Али баш по томе издваја се овај мали индустриски град. Погон је на струју, која се користи из далековода Вреоци—Макиш.

За прве потребе фабрике — 60.000 волти.

Ових дана овде је нарочито живо. Оно што се у ваздуху чује то више није брујање мотора, уједначена и као ужурбана лупа стотине чекића, завијање циркуларних тестера, напрегнуто дахтање многобројних компресора и шиштање заваривачких апарата. То је један моћан звук, састављен од свих других, звук који потреса човеку вилице, притискује бубне опне, чини глас немоћним. Он се надалеко чује. А по томе што се стока, која около мирно пасе, не узнемирује том јединственом радном буком, постаје намах јасно да се овде тако ради већ дуже времена.

У пространом кругу фабрике, коме, чини се, нећеш никад краја сагледати, нема људи без посла. Земља је расквашена, тестаста маса. Она се лепи за точкове камиона. Тада мотори јаче брује, а са хитрих гусеница трактора одлећу читаве грудве земље.. Камиони једнако мимоилазе једни друге, а на друму их можеш срести у оба правца Београд—Железник.

Ослоњен на масна врата огромног скрепера, сличан машинисти с брода, показује механичар-скреперист, као брдо велику, механичку халу.

Његови здрави, бели зуби бљеште на сунцу.

— Израсла као у сну. Чини ми се као да је јуче било. Земљу смо скрепером скидали — читаво брдо.

Приближујемо се механичкој хали — највећем објекту Железника. То не осећамо само по лупи, која кида нит мисли, већ и по честим узвицима иза нас, и са стране: „Чувај се“, „Пази главу“, „Иди десно“.

Ту смо, тик уз халу. Како би је човек описао, чиме упоредио, кад у нашој земљи досад није било таквих објеката. Да кажеш огромна је хала — па то је јасно; ено, тамо доле, људима што вредно раде, лика не можеш разабрати. А бациш ли поглед горе, на високи кров, чини се као да је велики комад неба застакљен.

Неколико стотина људи ради унутра. У том огромном пространству изгледа као да их је само неколико десетина.

Један крупан човек, проседе косе, повучен мало устрану, одакле има централни преглед унутрашњости хале, посматра рад. Као командант на бојном положају. То је технички руководилац фабрике. Командант велике радне битке.

„Јединствена на Балкану“

Он испружа руку, која у луку, с лева на десно, обухвата читаву халу:

— Овде ће се обрађивати тешки метални предмети, сериски ће се израђивати тешке и најтеже машине за све гране индустрије, — каже.

Радник-монтер, који је стајао крај нас, прекинуо је инжењера, свог радног друга.

Често се не може објаснити како и због чега баш овај или онај, или један одређени лик, у низу доживљаја, непрекидно живи у сећању. Лик овог монтера, с масним береом на глави, поцепаним свитером испод плаве блузе и топлим црним очима, остаће трајно урезан у сећању. Можда због његових речи, које је изрекао баш сасвим обичним тоном:

— Какве само машине имамо. А тек како ће да се ради. Знаш, по нашки — ударнички. И возови ће одавде да односе нове стругове, фрезмашине, пресе, ваљке. Писаће „Маде ин ФНРЈ“, Железник—Београд“. А један други, крај њега каже:

— Јединствена на Балкану. А, богами, и у већем делу Европе. Чули смо већ о томе...

Одозго, преко централног дела кровне конструкције, с металним штропотом покренула се огромна мостовна дизалица, тран — како је овде зову. Преноси делове најтежих машина. Машине које ће израђивати друге машине.

Џинови тешки око 100 тона. Њихова способност — моћи ће да обрађују комаде тешке 50 тона.

Показали су кроз стаклене делове крова на једну зграду која се довршава.

— То је погон. Наша трафо-станица. Разводиће струју по свим одељењима — 60.000 волти за прве потребе.

Инжењер је погодио нашу мисао, када смо се, гледајући лево и десно, окретали по хали. Он каже:

— Радиће релативно мали број радника, у односу на огромну кубатуру. Рад овде — реч високе технике.

А то значи — максимална механизација посла.

„А машине градићемо сами“

Био је децембарски дан, један од оних ретких зимских дана који потсећају на пролеће. Кроз стаклени кров, ту и тамо, осенчени препоном светларника, пробијали су се широки млазеви сунчевог светла. Његови зраци вешају се о сјајне, никловане делове машина, око којих раде фарбари.

Челично сива боја протеже се с краја на крај машинског одељења с обе стране — редови нових стругова, глодарица, сврдала.

Он личи — тај дуги, невиђени машински низ на бетонским постољима — на војнички строј окренут полулево. Уштеда у простору. На то је мислио врховни стручњак — монтер, када је машине искосио. Он зна — више простора, то је већи број машина у одељењу. И, уопште, озбиљна је то ствар монтирати машине у једној таквој хали као што је ова. Никако није свеједно да ли ће ово бити ту или тамо. Једна машина, то су све машине. То разуме и млади помоћник на дизалици кад каже:

— С леве и десне стране хале вишеструки низови машина. Оне раде, производе готове делове. Електрокар носи их даље. Тамо се састављају. И постају тешки. Толико тешки да их мање дизалице више не могу дизати.

Поносно је тада погледао из своје стаклене дизаличке кабине, десетак метара изнад људи и машина, и испружио руку доле, раширивши прсте:

— Тада долазимо ми, спуштамо наше ланце и куке, и подижемо по 10 тона тешке делове у вис.

Стиснути прсти у песницу. Рука се диже горе.

— Овом полугом ставља се у погон наш тран. А после, доћи ће локомотиве с вагонима и однеће готову машину. Техника, зар не?

Махнуо је главом одозго, а руке саставио у трубу. Види се да ту ради одавно — надвикао је буку:

— Доћи кроз месец дана... Постаћу самостални возач... И као потврду за то лупнуо је свог мајстора по рамену. За њих ових дана нема одмора.

У ноћи између 31 децембра 1947 године и 1 јануара 1948, када стотине хиљада Београђана буду прослављали Нову годину, затутњаће машине индустриског колоса Београда.

Њега су дигле руке народа, који је кроз патњу и смрт нашао свој пут. Дигле га исте оне руке које су пруге дизале и канале просецале. Руке које су на згариштима Београда нове куће зидале.

А када године прођу, причаће градитељи Железника својим млађим друговима:

— За две стотине дана израсла је фабрика. У Железнику, крај Београда, године 1947, у првој години Плана...

Бранко ПОПОВИЋ

СТАРИ БЕОГРАД
Антон Хутер:

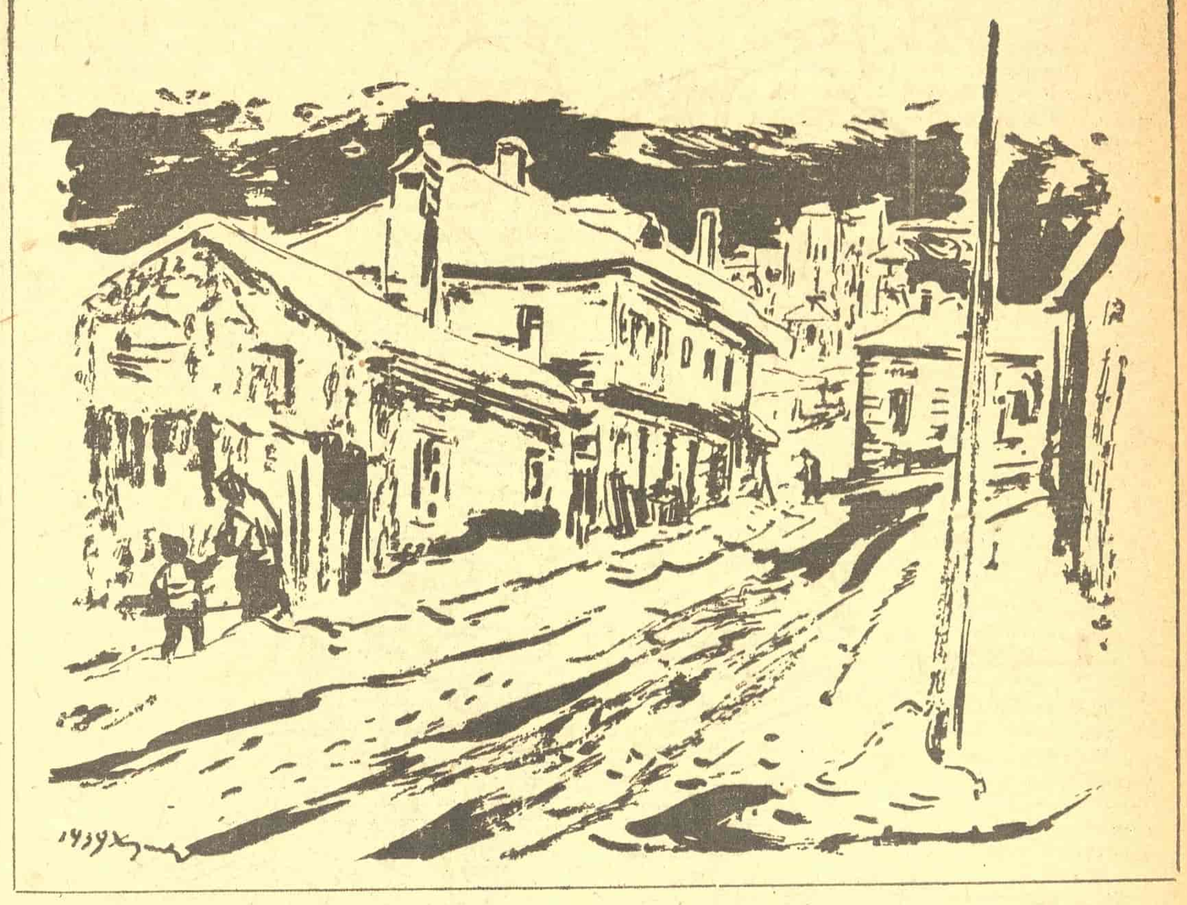

Драка петоколонаш

Кафеција Спасоје, типичан српски кафеција, никада неће запитати шта ко жели. Чека да га молиш, или, и без питања стави пред човека шта било, вино, ракију, каву, топло — хладно, велику чашу — малу чашу, чокањче — полић, слатку — горку, како му дође. Прави гости, упућени, и не зуцну, приме, иако им је ћев био на сасвим нешто друго. Ко се усуди да одбије, да изволева, да му опште противуречи, обично какав новајлија, случајни намерник, тога само пресече оним својим чакарастим очима као душманина. Само тргне на више, оно мање, лево, фалично око које је стално у сукрвици и ожиљком пресечену обрву на врх чела а у руменом подваљку нешто замумла. Уста ретко отвара.

Кафана му није имала ни цимера, старе муштерије са горњега Врачара звали су је „Код

Срђе Злопоглеђе“; била је у споредној, сасвим повученој улици, даље од прилаза болницама и од изгледа на Саву, на мостове, на бродове и железнице; ни храна није била нека гурманска, ни подрум неки дионизијски храм, па, опет, и пре рата је имала своје дневне посетиоце, никада бучне али тако одане да би се газди извињавао као ђак или чиновник сваки појединац за сваки свој изостанак. Гости су често, полугласно, о томе расправљали, обично после каквог Спасојевог испада и наглог удаљавања, тобоже, да удари славину: — у чему је, боље рећи, у коме је тај „шарм“ који их мами у ову, на крају крајева, пећину?

После бомбардовања и уласка Немаца у Београд, — то више није био проблем за оно мало преживелих, преосталих старих клијената и неколицине придошлица из удаљенијих крајева.

Овамо су Немци и сумњиви типови врло ретко навраћали. Спасоје је био мајстор у томе да одбије од свог локала „нежељене елементе“. Уопште, као да га и није сматрао јавном радњом већ затвореним клубом, искључивим кружоком, чији је он обредио, тешко приступачни шеф а гости далеко пре неке врсте искушеници, поклоници, но обичне муштерије од којих треба кућа да живи. Али је зато ово било склониште у неку руку, где су, припуштени или упућени, потпуно обезбеђени били од гестаповаца и људи специјалне полиције, па су могли слободно измењивати вести свих напола похватаних тајних емисионих станица, могли су ту на вољу пустити својим уобразиљама, политизирати, комбинирати, препирати се, бранити сасвим опречна становишта.

Спасоје не само што није учествовао у дискусијама већ се није речима никада одавао: која су заправо, његова политичка начела. Ипак, сматран је у полусенци његова локала као некакав окорели „аписовац“, „црнорукац“, „српски јакобинац“. Он не говори ништа али његови гости га непрестано мотре и знају шта одобрава, шта осуђује. Кад иза свога „шанка“ застане, кад се подбочи и слуша, допада му се тема; кад му између већа омекша она тврда кврга, десно му око устакли од пажње онда му се из душе говори; а кад се ушеврда, сагиба, зазвецка без потребе неким једиком испод тезге, премешта празне боце, прелива из једних у друге, не свиђа му се разговор; но, када почне кашљуцати и вајкајући се гунђати: — богати! — не питај, не осврћи се, прекидај, чекај, прелази на време, на огрев, на децу и на докторе. То неко улази на предња или на задња врата, неко кога он не усваја.

Од 22 јуна 1941 године и оно двадесетак се преполовило. А и та неколицина вбију се у сумрачној дубини за један сто испред келнераја, иза велике гвоздене пећи чији сулундар пролази испод и дуж целе посукнуле и потклобучене таванице. Гости не говоре о томе између себе али се сваки у себи пита: — каквог рачуна, каквог разлога има Спасоје да још увек држи ову кафану? Остао је сам; сад и спава у собичку иза келнераја јер је породицу послао на село у Шумадију. Тим пре што му сад све чешће сврћу Немци, и то баш гестаповци и „фелџандармерија“ са оним „портиклама“ од никла на грудима.

(Наставак на осмој страни)

ЦРВЕНОАРМЕЈЦИ
Сабахадин Хоџић:

(Наставак са седме стране)

А навадили су се нарочито, по свему се чини, откако му је Ева Мађарица, „Ева од зубара др Шнекфуса са другога ката“, снела и предала у аманет чудног докторовог миљеника, старог папагаја Араку. Доктора су одвели као сумњивог аријевца и совјетског симпатизера, па кад су тражили да Ева и усељене немачке официре служи она се сетила да је Мађарица. Али, пре одласка у њено бачко село, замолила је да Спасоје причува старца Араку. Ко зна да ли би га ови неговали, — ћудљив је и гадан сто гради! Због тога ни она га не сме понети собом међу своје сељаке. А несрећни Доктор је био тако добар!...

Папагај је такав да су се гости згрозили кад су га видели први пут на келнерају. Био је стогодишњак, половином ћелав: од оне славне жуте ћубе на глави која издаје птичје емоције, кострешећи се, остало је једно једино перо. На тртици три разрока, зелена пера, као на гриви каквог поглавице црвенокожаца. А она обнажена, жуторића, најежена кожа збрчкала се, сува и као исперутала. Неко од гостију рече: — Ганди! — али Спасоје пресече грохот. То упоређење више нико не понови. Спасоје се, очевидно, од првог тренутка спријатељио с Араком а и гости су убрзо превидели његову мртвачку ругобу и почели се не само занимати с њиме, већ га некако и заволели као свога друга у ропству. То је била читава мала свечаност када је Спасоје једнога дана скинуо ланац с Аракине ноге и пустио га да се сербез шеће по шанкову пебрвазу. А, видећи да Арака све на више тежи направио му је високу пречагу између зидова под сводом а до пречаге са келнераја лествице, па се Арака пење и обрће као на репу, кад га из тропске апатије пренe, ваљда, некаква давна успомена визија из мајке прашуме.

Арака није саобраћао ни с ким, није запажао никога; и кад му који пут око, нешто сулудо а нешто као пресићено искуством и мудрошћу, и застане на понекоме, одбија се од погледа, од људског бића, не удостојава људску појаву ничим; пружени орах прими, не признавајући ништа, крцка га и не очекује други, и ако је коштуњац обрће га својим крљуштавим прстима с дугим кривим ноктима древнога мандарина, па га одједном опусти од грдне досаде.

Пошто не одговара, уопште, не реагује ни на чије питање, ни на чији позив, ласку или поругу, ћутећи га посматрају. И то постаје, на махове, главни предах нашим људима. Од неко доба сврћу амо и Немци на својим непрестаним походима у болнице и из болница. Наши, напети од страха, бриге и поуздања, према ономе што се догађа на руском фронту, у Београду, око Ужица и по логорима, Немци, готово пијани од крви, успеха, обиља, пљачке, и, од неке непризнате неверице: да ли ће им ипак, све тако до краја испадати за руком.

Наши су, привезани за ропство као галијати, посматрајући старога папагаја путовали у детињство, у егзотичне екваторске крајеве: кад Арака климајући главом десно-лево без престанка, по пола сата, као да успављује некога, или себе, нешто гунђа, грлено и шушкајући рецитира, вероватно крупне речи на неком далеком португалском наречју, ко зна када и од кога научено, на некаквој једрилици насред Тихог Океана... Кад чађавим старим грлом и црним дебелим језиком који пут почне некакву необичну мелодију да крчи, више по инструменту но по људскоме гласу... — наши за тренутак забораве своје тегобе. Забораве и да је ово једна бесловесна тичурина, — а и њену грдну ружноћу.

Први пут су Араку видела петорица немачких тенкиста који су походили биле своје рањенике. У почетку је утицала на њих необична тишина и хладовити сумрак позног летњег дана. Но ускоро се окупише око чудноватe птичје аветиње и почеше се смејати и зивкати је као што солдати чине са кукуљавим бабама. Арака, чини се, није реагирао. Чини се да је само осетио неку непријатну промену у околини, више осетио но приметио, па је стегнуо још пуна перната крила око своје јадне голотиње, као паланачки краљ Лир свој поцепани плашт, и, не дижући главе мљецкао је неке речи. А када се испну један плави, црвенообразни голијат, са мрежастим модрим очима усред набраних колутова, нешто што није било здраво иако је он био сушто здравље, нешто што није било весело ма да се цело време кикотао, и кврцну папагаја прстом у кљун, овај одједном рашири крила, нарогуши преостало перје и поче да кашље, кише и пушта неке непристојне звуке. Немци ударише у смех, задовољни што су раздрмали мумију, али папагај, као увредивши се од тога раскалашног церекања, заћута, испружи и накриви врат; тако је фиксирао Немце редом, једним оком, као стари јункер кроз монокл.

И онда се догодило чудо. Папагај је викнуо нешто што је много личило на оно њихово:

— Хајл Хитлер!

Немци су занемели. Згледали су се.

Наши су се укочили од изненађења. Сваки је самом себи тумачио како је знао: шта то треба да значи. Били су у потпуној недоумици.

Само је Спасоје стајао усправно, око му се сијало, колутало је од задовољства. Шеретски је намигнуо њиме на великога Немца.

Напослетку су, ипак, примили то за комплимент, салутирали Спасоју и Араки, и бучно, смејући се, — фау, — фау! — отишли.

И тако је то трајало до јесени. Неки су од наших већ мислили да је Арака стварно петоколонаш и издајица, а то је Спасоја извукло из резерве:

— Пусти ти само будале! Зна овај филозоф шта каже!

Али једно поподне дошла су и три официра у Спасојеву кавану. Као да су намерно дошли, одмах су пришли папагају. Дуго су га морали изазивати. Шћућурио се Арака као цига на мразу, па, сенилно тврдоглав ни гласа да пусти. Док Спасоје, ђаво му није дао мира, не показа једном официру да би јогунасту птицу требало мало ђарнути. И стварно, после тога папагај одигра онај свој тајанствени, прекоокеански репертоар. Прво поче да крешти, крклја, кашље, храче и кише, па, најзад, оно његово, као:

— Хајл, Хитлер!

Али, одмах се осетило да је ефекат промашио. У тренутку, официр прелете леденим својим погледом по Спасоју и по осталима, па приметивши једва уздржани потсмех на њиховим уснама, скочи, дочека Араку па поче њиме лупати по полици, по столу, док га свом снагом не удари о зид, пригњечивши га још и на поду, чизмом.

Спасоје је после три недеље пуштен. Вратио се тетурајући се жут и модар. Али, кавану је, за инат, опет отворио. А око очерупаног Араке на ђубришту зазирући ходају и кљуцкају вране. И јесте од њихова рода и није.

Вељко ПЕТРОВИЋ

Споменици културе СУ ОПШТЕНАРОДНО ДОБРО

Мало који народ у свету има тако тешку и славну историску прошлост, као што је имамо ми; мало је која земља у Европи толико богата сведочанствима великих догађаја, споменицима културе и материјалним изворима минулих времена, као што је то наша земља. У нас се налазе читаве наслаге докумената о првим људским заједницама, животу античког света, племенском уређењу старих Словена, формирању наших народа, процвату и пропадању феудалних држава, безбројна сведочанства о туђинским најездама и нашим борбама са завојевачима — све до ових дана у којима се остварује потпуно економско, политичко и културно ослобођење наших људи. Проучити ту неразориву, вековима исписану историју наше земље и учинити је схватљивом и приступачном данашњим нараштајима значило би: дати још једно моћно средство нашим народима у борби за напредак, ојачати свест маса о неминовности победе радног човека у целом свету, издићи понос и развити вољу наших људи за културну утакмицу са оним народима који су, историски гледано, под срећнијим условима недавно измакли напред.

Али, нажалост, иако је од такве непроцењиве научне и уметничке вредности, то наше јединствено културно наслеђе не налази се у таквом стању да би могло бити у пуној мери и свестрано искоришћено. Оно не само да није ни изблиза довољно испитано и сређено, и не само да није стављено на уживање широким народним слојевима, већ се њиме данас не може користити ни ужи круг научних радника и уметника. Оно још увек лежи разбацано у нашем тлу, по пољима, слабо обезбеђено и најчешће рђаво изложено по небројним музејима, препуште но пропадању и нехату појединаца по приватним домовима.

Тражити узроке таквом његовом стању, мучно да би довело до ма чега корисног. На сређивању, заштити и проучавању материјалних споменика наше прошлости и културе, до наших дана просто није имао ко да ради. Бивша држава, као организација експлоататорске класе, за њих се није уопште интересовала, јер јој и није било стало да издизања културног нивоа народа, а ранији научни кадрови били су мали, неорганизовани, без икаквог ослонца на шире друштвене слојеве, без чега се ни на овоме пољу не може учинити ништа значајније. Једна се само заједничка црта, као црвена нит, провлачи кроз цео однос бившег друштва према споменицима културе, а то је: систематски рад на њиховом упропашћивању. За неупућене овај закључак може изгледати и претеран, но довољно ће бити и за њих ако се запитају: на које су све начине они безбројни наши средњевековни рукописи, стари новци, слике, дрворези, гравире и друге драгоцености доспели скоро у сваки европски музеј и у антикварнице Париза, Лондона, Минхена, Беча, Пеште? Није их тамо односно само талас ратне пљачке, почев од папиних крсташа па до фирерових надљуди. Кроз целу историју исто су тако упорно деловали и пословни поклони кнезова и краљева, трговачка шпекулација, пребацивање покрадених споменика преко границе, страначко искоришћавање незнања наших људи итд. С друге стране, материјалне споменике наше културе систематски су уништавали време, општа небрига, наказни односи међу домаћим научницима, нераз вијена осећања поштовања народних маса према својој прошлости итд.

Због свега тога, питање материјалног културног наслеђа целом својом тежином поставља се пред наше поколење. Народне власти су на њега обратиле пажњу још у току рата, а нарочито после ослобођења, заштићујући га директивама и законским прописима. Од прошле године, пак, све народне републике стале су да спроводе и стварну, материјалну заштиту споменика културе, као и да организују њихово научно проучавање, образујући за то специјалне заводе.

Завод за заштиту и научно проучавање споменика културе Народне Републике Србије, основан пре шест месеца, саображава свој рад општем Петогодишњем плану наше земље. У току електрификације и индустријализације наше Републике, тј. за време подизања животног стандарда наших радних маса, Завод ће извршити евиденцију нашег целокупног културног наслеђа и тиме припремити услове за интензивнији научни рад и културно обогаћење наших људи, које им може пружити прошлост. Под евиденцијом и стављањем под заштиту државе културног наслеђа треба разумети:

1) утврђивање археолошких налазишта у нашој Републици и њихову класификацију (тј. да ли су преисториска, античка рапословенска, средњевековна);

2) попис, класификација и утврђивање стања очуваности свих значајних архитектонских објеката од најстаријих времена до наших дана (градова и тврђава, манастира, конака, кула, старих брвнара, зграда везаних за значајне догађаје народноослободилачке борбе);

3) стање средњевековних уметничких дела (фресака, дрвореза, каменореза, тканина, итд.);

4) утврђивање и заштита најређих етнографских предмета (старих средстава за производњу, примерака ношње, оружја, ручног рада за свакидашњу употребу, кућа типичних за одређени крај и доба, итд.);

5) попис покретних споменика културе (ретких а значајних рукописа и књига, архива, дела најбољих домаћих сликара и вајара, нумизматичких збирака, предмета који су припадали истакнутим борцима народно-ослободилачке борбе, итд.);

6) обележавање свих места на којима су се одиграли велики догађаји наше историје, а од којих данас не постоји никаквог материјалног трага.

Овим, разуме се није исцрпена листа објеката на које Завод обраћа пажњу, већ је само повучена линија деловања.

Други основни циљ Завода је рад на обезбеђењу најугроженијих споменика. Дуго, такорећи вековно искуство је показало да појединачни стараоци и власници општенародних добара најчешће нису били свесни поверених им драгоцености, те су им мењали изглед и облик по својој ћуди или су их упропашћивали својом небригом. У народној држави према општенародном културном добру јасно је да се тако не може односити. Због тога је Завод организовао за најважније гране, стручан кадар конзерватора који ће једини моћи вршити неопходне техничке радње на старим грађевинама, фрескама, сликама, тканинама, а о потреби тих радова одлучује Стручни савет Завода, састављен од најбољих познавалаца споменика културе које за сада има наша Република.

Проблем конзервације Завод је морао да решава упоредо с евиденцијом, иако та два питања нису увек у сагласности. Друго решење било би, у сваком случају, погрешно. јер, сачекати прво да се заведе евиденција а потом прићи конзервацији значило би: изложити опасности многе драгоцене објекте, који су једва доспели до нас.

Саобразно овим основним циљевима, Завод је у оквиру своје унутрашње организације образовао потребне картотеке, фототеке, архив архитектонских снимака, стручну радионицу и фотолабораторију, у којима се слажу сви досадашњи научни и технички резултати рада на споменицима културе.

На тај начин, Завод за заштиту и научно проучавање споменика културе Народне Републике Србије развија се истовремено као административна, научна и оперативна установа. Његова општа тенденција је да се претвори у научно - оперативни институт, који ће моћи самостално владати огромним богатством културног наслеђа, којег су нам завештале хиљаде година прошлости, од најранијег живота наше земље па до првог Петогодишњег плана. Допринети остварењу ових задатака, узети учешћа у раду овога Завода, значиће за сваког нашег јавног радника не само повезивање с најбољим културним традицијама нашег народа већ и директну помоћ на остварењу једног од веома важних захтева наше данашњице.

М. ПАНИЋ-СУРЕП

ЕПИГРАМ

Савезник и „Савезник“

„Савезник“ Словене
У Корушкој гњави
За наци-хијене
савезник је прави.

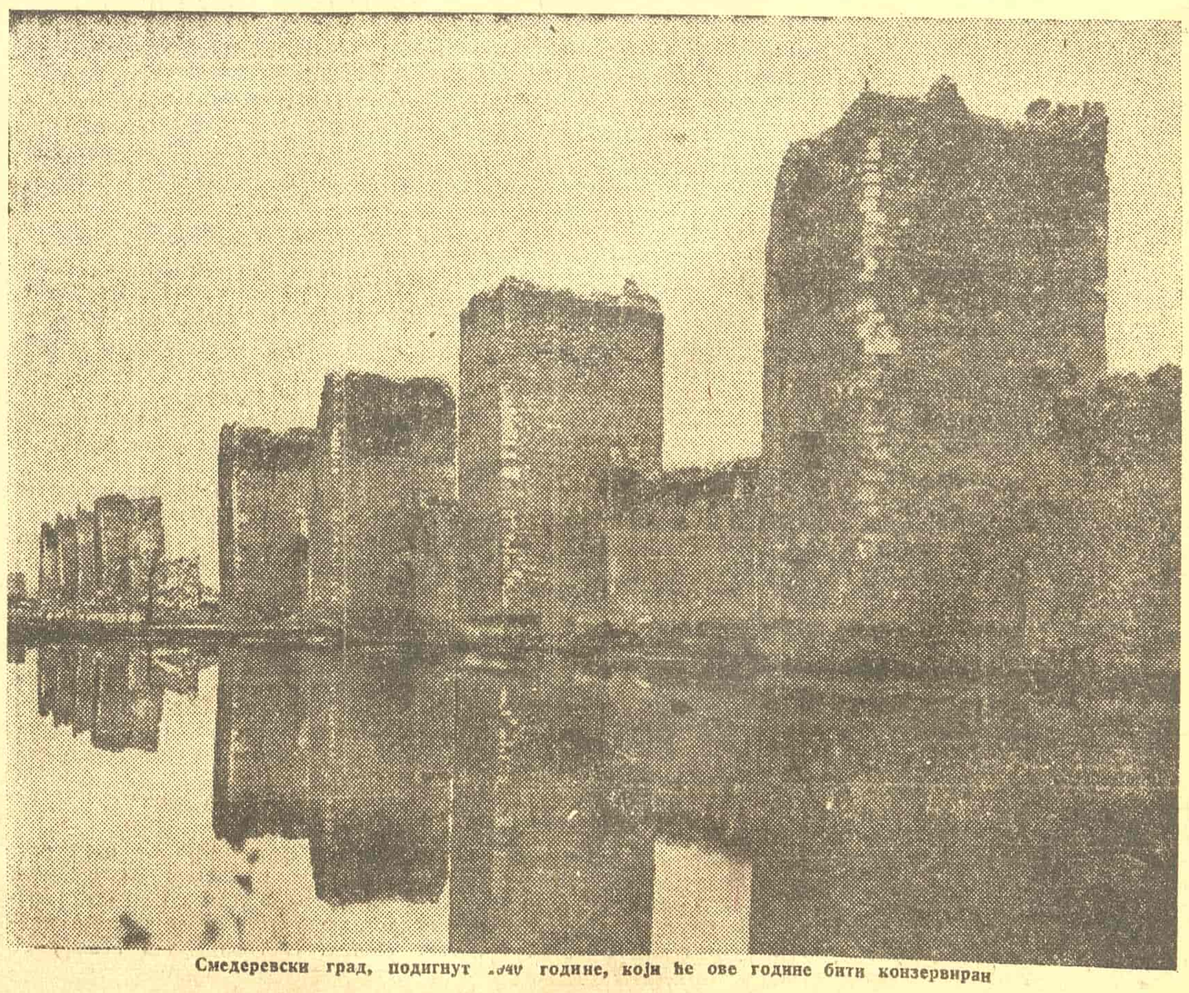

Смедеревски град, подигнут [illegible] године, који ће ове године бити конзервиран

Исправке

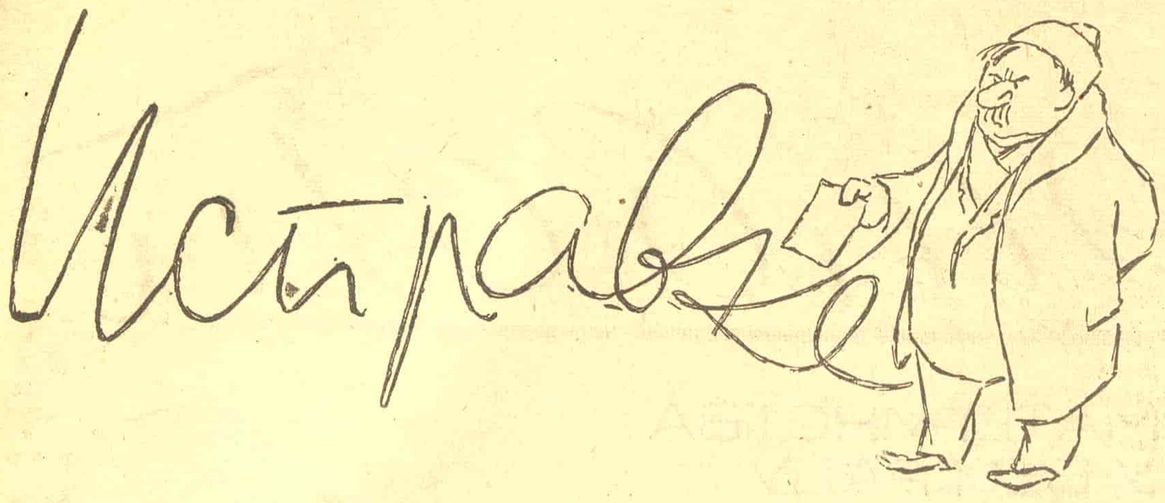

Невоље с малим Ђокицом из „Јежа"

Улази у редакцију човек корпулентна стомака, сав задихан од пењања на спрат, и пошто се уверио „с ким има част", тражи да донесемо његову исправку.

— Значи, изишло је нешто нетачно у нашем листу?

— Јок, није у вашем — каже он.

— Па зашто ми да доносимо исправку? У ком је листу изишло?

— Море, и изашло, и излази, и никако да престане! Већ две године како ми руше час' и углед ко'е, фала богу, уживам у чаршију.

— Ви мора да сте нека крупна личност, кад велите да толико пишу о вама?...

Посетилац се примаче.

— Господине, пардон, друже, је л' можемо да разговарамо к'о људи?

— Зашто да не!

— Је л' читате писма оног окачењака Ђокице у „Јежу"?

— Наравно.

— Е, онај деда-Паја, то сам ја!

— Није могуће? Баш ми је мило.

— Дабоме, вама је мило, а мени се утроба преврће...

— Видите, ја сам мислио да је то онако измишљена личност, а оно... А по чему ви осећате да сте деда-Паја?

— Како по чему? Цео комшилук то зна, и кад пролазим они се подгуркују а неки бајаги у разговору гласно каже: Е, ово не може више овако!

— Добро, а ко вас меће у „Јеж"?

— Ко? Онај мој анатемњак из нову генерацију, унук што иде у други основне, — сав је натучен тим вашим паролама па ми душу поједе. Јес' да му понекад кажем: Оца ти мангупског! — ал' то је онако родитељски, а оно за политику и међународну ситуацију, то ама ич није истина. Радио слушам с мену на уштап, иначе поштено радим и снабдевам радни народ.

— Добро, гос'н Пајо...

— Ја нисам Паја, него Гаја.

— Не мења ствар.

— Знам и ја. Паја — Гаја, променио једно слово. Али је јасно целом свету.

— Добро, јесте ли ви тог вашег Ђокицу...

— Мој се зове Микица, али к'о што казасте, не мења ствар.

— Мислим, да ли га ухватисте на делу?

— Море, крије он те пашквиле к'о змија ноге. И тук'о сам га, и преглед'о му ноћу писанке и џепове, јок, ништа, а он се косанћим куне да није истина, 'ди би он пис'о у „Јежу", а она моја матора каже: „Бог с тобом, Гајо, остави дете!"

— Баш као у „Јежу".

— Да је само то! Ви знате, онај чика-Сима, то је мој шурак Ђока, па онда чика-Божа, то је кум Ранко, па онај Неша Рокамболо, то је адвокат Мирчић. Знате, старији људи кад се састану, па кажу онако по коју.. али све часни и поштени грађани, а никако, што 'но кажу, да простите, фашисти и сличне ствари...

— А где ви станујете?

— На Чубуру.

— Е, видите, а Ђокичин деда-Паја је изразити Дорћолац.

— Баците ви то! Нек дође неко да то објасни мом комшилуку. Гађа Дорћол а погађа Чубуру. И зато, моли' вас, 'оћу да дам исправку за увреду части. Да се наведе да ја нисам деда-Паја и да је све то измишљено од аз до ижицу, и да нема смисла да се угледни људи...

— Прибележићу податке.

— А какве ви податке узимате?

— Име, презиме, улица...

— Таман посла! Да се јавно обрукам. Ја сам 'тео само онако да се скрене пажња и да се обустави скандал, а нађем ли концепт код оног мог адраповца, уши ћу му извући.

— Пазите, немојте да употребљавате те изразе, јер мали Ђокица пише да деда-Паја есесовски вуче за уши.

Баш вам фала, господине, то јест друже.

— Довиђења, деда-Пајо, то јест гос'н Гајо.

После извесног времена улази у редакцију други бивши гросиста, човек са симетричним подваљцима и несиметричним брчурдама, мери ме испод ока па каже:

— Је л' можемо да говоримо к'о људи?

Погладио је брке и уздахнуо:

— Е, ово не може више овако! Да се тако нападају мирни житељи и да им се износи чикарма на чикарму!...

Укратко, хоће исправку чланака малог Ђокице. „20 октобар" му изгледа озбиљнији лист нег' онај „Јеж", јер да да исправку у „Јежа", било би још црње и горе. Ствар је у овоме: сви у комшилуку — тамо у Палилули — верују да је он деда-Паја из „Јежа", па кад му хаузмајстор позна кораке, продере се на своју жену: „Ћут', бре, ти матора! Не мож' човек више д' истрпи те „илузије". А наравно, све зло долази од оне мале битанге, унука Гилета, опасног пијонерца, што иде у трећи основне. Не мож' да га увати у флагрантишу — вала, маснице би му направио каишем, оца ли му поквареног!

— Станите, прекинуо сам га, у вашем је интересу да не помињете такве ствари, јер Ђокица пише да се деда-Паја служи гестаповским каишем.

— Ама, ја се шалим, ал' он се не шали — грдне ће ми неприлике створити. Већ две године стрепим, сав сам се од муку спек'о...

— Не бих рек'о... А јесте ли досад имали неприлика?

— Нисам, ал' сви у Палилулу знају да сам то ја. А има људи што су и за мање ствари награбусили...

Који то?

— Шта ја знам, прича се.

— Ето, видите, цела Палилула зна да сте чекали треће, да сте окорели реакционар, а вас нико још није узнемирио...

— То да извините! Како треће, кака реакција! Ја се не бавим с политику, ја гледам свој пос'о и не дам никем да ме вређа. По закон и правду имам право на исправку. Ево сам је донео. Ту сам навео да мој ортак Зарије није никаки чика-Васа, да мој пријатељ и интимус газда-Лука није чича-Ђура, к'о што сви мисле. Чек' само да још једанпут прочитам. Цћ! Цћ! Јок! Дајдер перо да нешто прецврљам. Море, незгодно му испада д' излазе имена. Знате, каки је наш свет. Каз'ће: Ово је неки ангро реакционар чим се јавно правда!

— Знам, али како ће да изгледа исправка због увреде части, кад не пише чија је част увређена?

— Јок, јок! Нисам ни ја дибидус зевзек. Ако мож' без имена, добро јест...

И палилулски деда-Паја закључи на крају да је он тек онако 'тео да се спече сличне појаве.

У кратким размацима долазило је још неколико бивших гросиста, велефабриканата и велеиндустријалаца из Савамале, са Теразија, са Батал-џамије, са Варош-капије, који су се, „говорећи к'о људи", овако претстављали:

— Онај деда-Паја из „Јежа", то сам ја! Управо, то нисам ја. Лаж, клевета, брука! Ја се не бавим с политику...

Пријатељ Марко — јесте да муца, али није он чика-Ћира с Ђерма што се борио с курјацима на Теразије, не д'о бог! А госпа-Цана — јесте да воли да кука и да се жали, али није она госпа-Перса, ако бога знате!

Фрајерска одећа у 1948 години

Перице, Микице, Жикице, Јовице, Рилад и Гилад кубуре са деда-Пајама, једва се склањају од есесовских репресалија, али деда-Паје никако да им ухвате концепт „малог Ђокице". А иначе све се слаже: смешкају се, одговарају, имају добар рукопис; море, натучени су ти пијонерци — ми нисмо знали толико ни кад смо били трипут маторији! Бре, несрећа једна, па то ти је... Немаш више мир и спокојство ни у рођену кућу. Зуцнеш једну онако искрено, домаћински, а они ти одма' надовежу, да се чудиш и крстиш... А најгоре вам је што пуштате те Ђокице да нам живот загорчавају...

Заиста су ме тронуле силне патње деда-Паја, па се осећам обавезан да упутим опомену комшилуцима са Чубуре, Палилуле, Савамале, Теразија, Батал-џамије, Варош-капије и других београдских чаршиских насеља — да не праве „илузије" на рачун бившег претставника ангро-иницијативе кога су осумњичили да је баш он деда-Паја из „Јежа", јер Ђокичин дедица и његов радио-штаб имају свој активитет на Дорћолу, што ипак не значи да се сваки бивши дорћолски еснафлија који се „старовремски" изражава о народној власти огласи за деда-Пају. Комшилук који пренебрегне ову опомену нека зна да ће одговарати пред историјом.

Новогодишњи поклони

Епиграми

ФУЛТОНИЈАДА

Черчил на рат хушка
и хушкаче хвали —
ал његова пушка
ћор-фишеке пали.

●

АТИНСКИ РАЗГОВОРИ

У Грчкој се вели
за Американце:
— Доларе донели,
а с њима и ланце.

●

ЈЕЗУИТА МАКСИМОС

Вести из Мадрида
зна већ сва Европа:
Франко цркве зида,
а гробове копа.

●

АНТИ-МОНРОЕВА ДОКТРИНА

Долару све више
расту апетити,
па само кидише
кога да подмити.

●

ЛОВЦИ У МУТНОМ

Мутноловци нове
низове удица
спремили, да ловe
— расељена лица.

Нови живот

Весело детињство

За ведар и здрав живот најмлађег поколења

Док га родитељи уводе у велику зграду Универзитетске дечје клинике, болесно дете — и поред одважности коју стиче у својој пионирској организацији — осети немир, па и страх. Међутим, када се дете смести у свој креветац, када погледом прошета по свим чистим кутовима светле собе, када га загреје смешак нежно-пажљиве болничке сестре — полако отпада немир, ублажи се страх.

Не плаши га више мноштво страних лица, ужурбани лекари и сестре које се крећу скоро нечујно од кревета до кревеца. Чистоћа, благо болничко светло, белина рубља, нежно старање и брига — све то делује умирујуће и на оне најнеповерљивије из дечјег света, чију радозналост привлачи све што је ново, али чије неискуство прилази опрезно тим новинама. Убрзо се привикавају ти најмлађи на старање које им пружају сестре, убрзо зажеле да их поново виде када се удаље од њихових креветаца и очекују их исто тако жељно као своју мајку.

По свом савременом здравствено-хигијенском уређају Дечја клиника и Дечја хируршка клиника — обе су у истој згради у Тиршовој улици број 7 — несумњиво заузимају прворазредно место у броју наших здравствених установа. Стога родитељи из Београда и из унутрашњости најрадије доводе своју болесну децу у једну од њих, у циљу прегледа, савета или смештаја.

Родитељи међусобно тихо говоре о оболењу своје деце и распитују се о другој. Лети су најчешћи случајеви покварених стомака, а зими — запаљења плућа и, наравно, као последица санкања и клизања на опасним местима: повреде и преломи костију.

За првих једанаест месеци 1947 године извршено је на Дечјој клиници 21.969 прегледа, а кроз саветовалиште за здраву одојчад и малу децу прошло је 9.375 лица. У целој 1946 години ови бројеви су, укупно узевши, нешто мањи: 18.561 преглед болесне деце и 10.007 саветовања.

Тај број од 31.344 прегледа и савета до 30 новембра 1947 године живо и убедљиво говори о готово родитељској бризи недовољног броја лекара, о пажљивом старању народних власти да исхрана и услови лечења буду на висини, о борби нашег новог друштва да обезбеди ведар и здрав живот најмлађем поколењу Југославије.

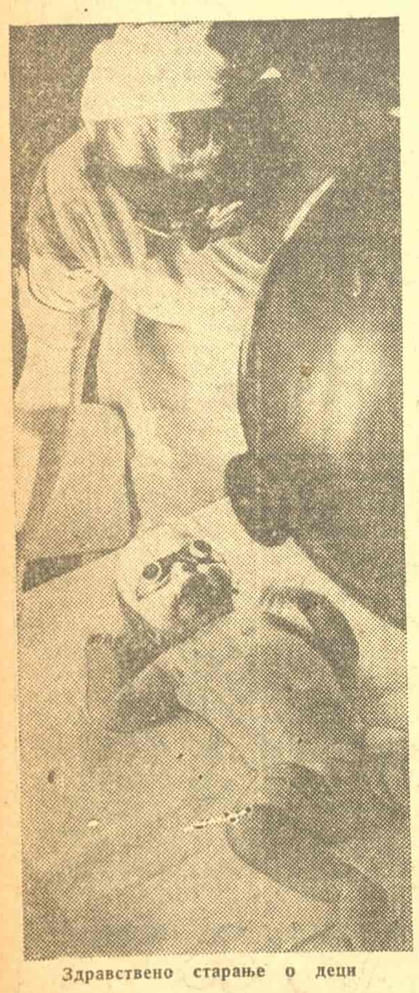

Здравствено старање о деци

Треба само погледати слику коју свакодневно пружају чекаонице и амбуланте собе клинике. Десетине дечака и девојчица до четрнаест година, у сеоским и градским оделима, из разних крајева наше земље, у неком за децу неуобичајеном миру, гледају око себе у очекивању да их „друг доктор" упита шта их боли.

ЗАШТИТА МАТЕРИНСТВА И ДЕЦЕ У БЕОГРАДУ

Основна начела за развитак и изградњу заштите материнства и деце дата су Уставом Федеративне Народне Републике Југославије. Члан 24 Устава гарантује женама равноправност са мушкарцима и обезбеђује нарочито старање државе за мајку и дете, за оснивање породилишта, дечјих домова и обданишта. Истовремено штити држава право мајке на плаћено отсуство пре и после порођаја.

Пуну заштиту у здравственом, васпитном, правном и социјалном погледу обезбеђује сваком детету у земљи члан 26, 35, 36 и 38 Устава.

Београд је полетно приступио извршавању ових задатака, потстрекнут низом законских одредаба донесених у току последње две године у корист мајке и детета.

Значајна је Уредба о отсуству жене пре и после порођаја, чији члан 1 захтева, да женама, запосленим у предузећима, надлештвима, установама и организацијама, односно код приватних послодаваца, припада отсуство од 6 недеља пре и 6 недеља после порођаја. Трудна жена има право да обустави рад, чим се лекарским уверењем утврди, да ће порођај вероватно уследити у року од 6 недеља. Даље, ова Уредба обезбеђује младим мајкама приходе за време овог отсуства. У коликој мери држава штити интересе мајке и детета показује члан 4, који предвиђа казне за прекршаје прописа ове Уредбе, у виду принудног рада до годину дана, новчане казне до 25.000 динара и најзад, у случајевима са тежим последицама по здравље мајке и детета, лишење слободе са принудним радом. Ову Уредбу допуњавају Одредбе Закона о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника, који је објављен августа 1946 године.

Члан 27 и 28 овог закона предвиђају да мајка-радница, која је у последњој години пред порођајем била осигурана најмање 6 месеци или у последње две године најмање 12 месеци, има право на бесплатну лекарску и бабичку помоћ, или на четрнаестодневну негу у породилишту, на новчану накнаду за пропуштену зараду за време од 6 недеља пре и после порођаја, на новчану помоћ за опрему детета и на новчану помоћ за храну детета за време од 3 месеца, тј. док дете не наврши 4 и по месеца живота. Породиљска хранарина креће се између 75% до 100% од основа за новчана давања и зависна је од броја дана стварно проведених на раду пре почетка права на ту помоћ. Мајке-раднице које су непрекидно, бар 3 месеца, биле осигуране непосредно пред порођајем имају право на бесплатну лекарску и бабичку помоћ. Исто тако социјално осигурање обезбеђује помоћ за време порођаја женама-домаћицама које нису запослене у привреди, а чији су мужеви осигурани.

Жена радница када нахрани своје дете, у слободном времену које јој је за то обезбеђено, може без бриге да оде на рад. У јаслама ће се њеном детету пружити исто таква брижљива нега као што би му она дала.

Још исте године објављене су и ступиле на снагу Уредбе о плаћеном годишњем одмору, о праву радника, намештеника, као и ученика у привреди, на плату у случају болести, Закон о ратним инвалидима, Уредба о инвалидским принадлежностима, Закон о ученицима у привреди и други, чије поједине одредбе штите интересе мајке, деце и младежи.

У 1947 години донесен је низ законских прописа, који исто тако, штите материнство и децу, као што су Уредба о додељивању помоћи породицама чији су храниоци на отслужењу војног рока у Југословенској армији, упутства о творничким хигијеничарима, чији је један од задатака да обезбеђују трудним женама и малолетним радницима лакши посао у предузећима; закони о старатељству, о усвојењу деце, о односу родитеља и деце итд., који у целости заштићују права деце и омладине.

Грађани, преко својих масовних организација, будно пазе, у заједници са претставницима народних власти, да мајке и деца Београда заиста користе права која су им законским одредбама обезбеђена.

Брига о мајци и детету толико је продрла у свест наших људи да предузећа и надлештва помажу и својим запосленим женама-мајкама првих 6 месеци по порођају на тај начин, што не траже од њих пуно радно време, како би мајке могле правилно да доје своју децу. Исто тако мајка, која има дете испод годину дана, не одређује се за ноћно дежурство, нити за ноћну радну смену. Трудне жене примају допунску храну од шестог месеца трудноће. Мајкама се даје отсуство са рада, да би редовно могле да посећују саветовалиште за одојчад и малу децу. У случају болести одојчета, ако се дете не може примити на болничку негу, мајци се одобрава отсуство за лечење и негу свога детета.

Здравствено-социјална служба Извршног одбора народног одбора града Београда, као и народних одбора појединих рејона, помажу мајке и децу, уколико им је здравствено-социјална помоћ потребна.

Обједињавањем здравствене службе између Одељења народног здравља Извршног одбора и Државног завода за социјално осигурање у јануару 1947 године, омогућено је да се све трудне жене, породиље и деца у Београду могу обухватити под здравствено старање и указивање профилактично - куративне помоћи. Саветовалишта за трудне жене, породилишта, служба рејонских бабица, дечји диспансери и школске поликлинике пружају здравствену заштиту подједнако младим мајкама и деци како осигураних тако и неосигураних грађана. Поред 8 саветовалишта за трудне жене, 4 породилишта, 9 дечјих диспансера, 5 школских поликлиника, данас имамо у Београду 5 јасала — обданишта за одојчад и малу децу, 2 дојилишта, 25 обданишта за претшколску и школску децу, 4 ђачке кухиње са трпезаријама по школама, 3 дома за одојчад и малу децу, 14 домова за претшколску децу, ђаке основних и средњих школа и ученике у привреди, 1 опоравилиште за туберкулозну децу, болничко одељење дечје клинике и специјалне болнице за туберкулозну и микотичну децу, итд.

Београд је организовао цео низ ваншколских установа за васпитање и уздизање школске деце и омладине као што су: пионирски домови, „Пионирски град", игралишта, дечја библиотека и слично.

У извођењу Петогодишњег плана предвиђено је употпуњавање и подизање још већег броја установа за заштиту материнства и деце, како би се београдској деци обезбедио што бољи душевни и телесни развитак.

Др Марија Гајић

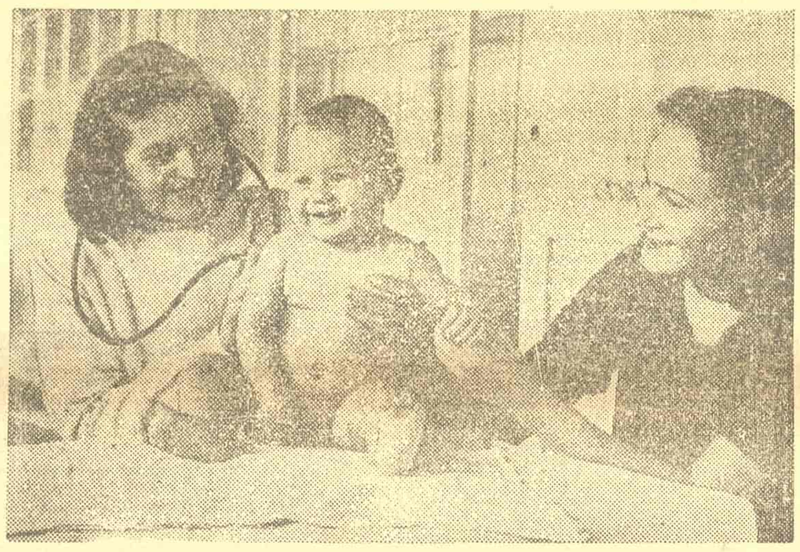

У диспензеру

„Јесте ли видели онај Пионирски град?"

Новине су неколико пута извештавале:

— У Кошутњаку, у најлепшем његовом делу, гради се Пионирски град, први дечији град у Југославији...

У новинарским извештајима помињали су се напори омладинских радних бригада, материјална помоћ народних власти у износу од пет милиона динара, говорило се како су синдикалне подружнице Београда организовале петнаест радионица за потребе Пионирског града, описивале су се кућице, дечија игралишта, биоскоп — али све то још многима и многима није могло да пружи јасну слику о том необичном градњу. Није никаква чудо: такав град у старој Југославији није постојао, једино се можда јављао у дечијим сновима.

И када су после свечаног отварања Пионирског града у Кошутњаку — било је то у лето 31 јула 1947 — први посетиоци, сјајних очију од одушевљења, стали да причају о том граду тако чудне ствари, многи људи почели су да се ословљавају овако:

— Ма јесте ли видели онај Пионирски град?

Или би се људи, и стари и млади, помало чак и препирали око тога шта је у читавом граду лепше: да ли оних десет павиљона, у планинском стилу, сваки са по шест-седам соба и купатилом, са словеначким типом прозорчића и укусним украсима; или је лепши централни павиљон са биоскопском салом и трпезаријом у њему; или је, можда, још лепша она слика возикања деце у малим фијакерима које вуку »пони« — коњићи... А занимљива је, свакако, и велика шарена лопта за гурање, па разне гимнастичке справе, па она импровизована кула светиља, па љуљашке, па пионирска, — али ипак права! — штампарија, па разноразна игралишта...

А, ето, по неком се све ово допада — али своје одушевљење упућује пионирској пошти и телеграфу.

Дечја пошта? Да!

Права? Молим лепо, предају поште у руке пионирске организације извршио је један од руководилаца наше поштанско - телеграфско - телефонске службе.

Па ево, разгледајмо пошту!

Ту је, пре свега, њен управник, пионир; ту је фах за писма; ту су разносачи поште, два пионира; онда је ту и телефонска централа која располаже са десет бројева; затим телеграф, па телефонисти и телеграфисти, опет пионири. Не треба заборавити да се помене и жиг — жиг поште Пионирски град — Кошутњак...

Могло би још много тога да се набраја, ма да уствари Пионирски град још и није потпуно завршен.

Међутим, да се разумемо: Пионирски град није никаква празна атракција. Тај, за многе земље несвакидашњи град, имао је у току прошлог лета своју практичну намену, своје сталне становнике. Преко 2.500 београдске деце провело је по петнаест радосних дана у павиљонима Пионирског града. Па и ова пошта и њено особље — и то је озбиљна ствар. У њој се обучавају наши будући спремни стручњаци...

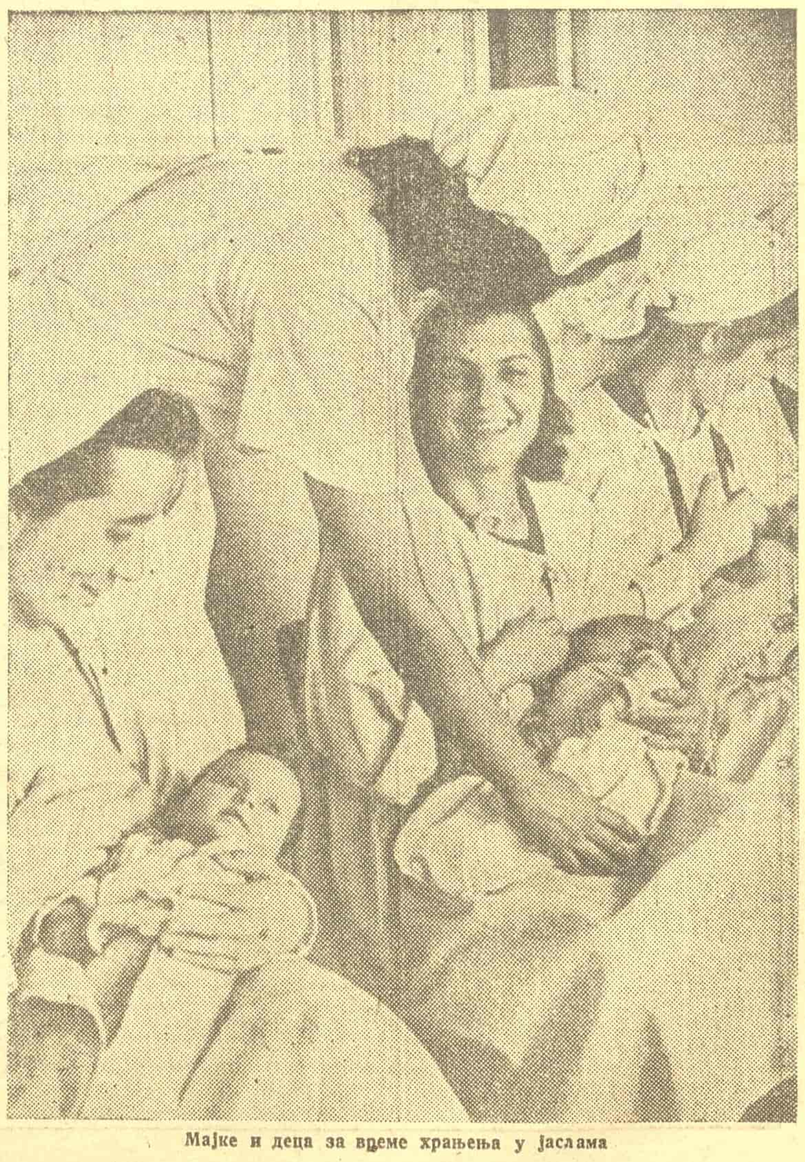

Мајке и деца за време храњења у јаслама

У Нашем Свету

ДЕТЕ НИЈЕ ИГРАЧКА НА КОЛЕНИМА

већ члан друштвене заједнице

У пионирској штампи и у књигама за децу срећу се имена многих књижевних, културних и других јавних радника који са задовољством своје перо, своје знање и искуство посвећују правилном подизању и ведрijем животу најмлађег поколења наше земље.

На радио емисијама, дечјим приредбама, у читанкама, књигама и у својој штампи, београдски пионири су веома често наилазили на песме и приче Бранка Ћопића, често су му пљескали, одушевљени његовом шалом и ведром ,свежом поуком. Осим њега, ту су и позната и вољена имена Десанке Максимовић, Мире Алечковић, Јелене Билбије и других.

Сада, на крају 1947 године, када се збирају постигнути резултати и праве планови нових стварања, обратили смо се Бранку Ћопићу да нам каже неколико речи о дужностима и задацима данашњег дечјег писца.

Бранко Ћопић, увек спреман да своје перо, свој разговор и свој осмех посвети пионирима, рекао нам је:

— Дечји писац треба, пре свега, да речима и начином, блиским деци, прикаже народноослободилачку борбу, њене јунаке. Таквим делима потребно је развити родољубље, љубав за све народе Југославије и развијати у деци понос што припадају тако јуначком и способном народу. Кроз теме из народноослободилачке борбе, живо, не досадно, не суво писано, треба развијати љубав према нашој Армији, развијати свест о величини жртава, које су дате за слободу. Исто тако, кад је реч о мотивима из Ослободилачког рата, дечји писац треба да обрађује теме о првим пионирима и да на њиховом примеру васпитава данашње пионире.

Друга, веома важна дужност дечјег писца јесте стварање дечијих књижевних дела о обнови, о овој великој изградњи око нас, са мотивима из борбе за остварење Петогодишњег плана и индустријализацију земље. Опет живо, не досадно и не мртво, не дидактично, дечији писац треба да обради теме у којима ће код деце развијати љубав према разним занатима и привредним струкама, важним у изградњи земље. С тим у вези, дечији писац исто тако треба да се прихвати популарног обрађивања научних ствари, како би се деца упознала с науком и везала са њом.

Велики и племенити задатак обавиће дечји писци ако у својим делима, на високо уметнички начин, побуђују код деце љубав према учењу и стицању знања. Школа и учење — то је први задатак наших најмлађих. Наравно, и овде ће успех изостати ако се приђе обради тема суво, без живих књижевних форми.

Занимљиво је, и у васпитању деце веома значајно, обрађивање тема о односу према раду и радним људима. Насупрот изазивању презира према мануелним радницима и истицању идеала наредног живота у дечијој литератури бившег друштва, данашња дечја књижевност треба да развија у детету упорно љубав према радним подвизима, љубав према рударима, металцима и осталим радним људима, који нам уствари зидају основ за читав наш економски и културни развитак.

Дечја литература треба да прикаже и обради пре свега човека, живот, стварност, а не само маце и куце. Када се и приказују поједини претставници животињског света, што је и корисно и потребно, штетно је одвајати их од живота и његових проблема или, чак, као некада, приказивати какву животињу мудријом од човека и на тај начин у детету будити осећање мале вредности људи.

Често се чује мишљење да је деци у дванаестој или тринаестој години потребно дати авантуристичку причу или роман. Али какву? Једноставно — треба користити мотиве и приказивати велике подвиге хероја Ослободилачког рата или подвиге учињене за љубав науке, као што је, на пример, познати подвиг папањинаца. То, дакле, није више празан авантуризам, већ изванредан и необичан подвиг за слободу народа, за напредак науке.

Бранко Ћопић завршио је овај разговор о дужностима данашњег дечјег писца овим речима:

— Мислим да нарочито треба јасно подвући: данашњи дечји писац не сме да гледа дете само у кругу породице, једино као играчку на коленима старијих; већ треба да прилази детету као малом човеку, као члану друштвене заједнице, који већ има своје дужности у школи и у својој пионирској организацији.

„ЗАВЕТУЈЕМ СЕ...“

У школи, на пионирском састанку или свечаности, у штампи и преко радио емисија, наши најмлађи уче се да име пионир обележава част и лепоту. Зато се онај дан када најмлађи међу најмлађима, чланови подмлатка, ступају у Савез пионира Југославије, утискује у младе душе као велики, узбудљиви догађај.

Пријем нових чланова у Савез пионира прослављен је у 1947 години у Београду заједно са прославом два велика народна празника: 20 октобра дана ослобођења Београда, и 29 новембра Дана Републике. Тим више је свечаније и озбиљније одјекивала заклетва коју су при ликом пријема полагали нови пионири.

*

Малишани су постројени...

Пажљиво слушају речи начелника штаба пионирског одреда и претставника Градског одбора Народне омладине. А када мали добошар реско затресе ваз дух ударцима у добош, малишани знају да то почиње свечан чин.

Сада ће донети заставу.

Свуд уоколо диван, узбудљив мир.

Поглед малишана чврсто обухвата заставу, а у њихове уши, као лепа музика, допире глас начелника штаба и њихов сопствени.

— Заветујем се...

Малишани прихватају и понављају:

— Заветујем се да ћу учити и живети као веран син Федеративне Народне Републике Југославије!

— Заветујем се...

Сложно, озбиљно, радосно понављају нови пионири:

— Заветујем се да ћу чувати братство и јединство наших народа, слободу и независност наше отаџбине, стечене крвљу наших најбољих синова!

И на крају — на узвик начелника штаба пионира „За домовину, с Титом“ — заорило се сложно, одлучно „напред!“

Нови пионири су тако положили завет, примили своју велику обавезу. Сада још остаје само да приме пионирске мараме, које, сјајне и лепо сложене, већ чекају на столу.

Ватромет, вожња по Дунаву, бископске и позоришне претставе и посете Пионирском граду и железници долазе да зачине свечани доживљај новопримљених пионира, да би тај дан увек светлео као драга, велика успомена.

*

После обављених пријема у Савез пионира у 1947 години, пионирске организације у Београду имају 29.863 члана, од којих 12.186 пионира и 17.505 припадника подмлатка.

Најмлађи у Југославији

имају данас четрнаест листова

Београдски пионири, као и остала деца у нашој земљи, с интересовањем и с великим задовољством прате своју пионирску штампу и разна дечја издања. Они, из броја у број, од странице до странице, читају »Пионирске новине«, часопис »Пионири«, часопис за најмлађе »Полетарац«, чији је први број изишао у фебруару 1947 године, затим »Глас Пионирског града у Кошутњаку«, који се штампа у пионирској штампарији; а »старији« пионири прате и лист »Пионирски руководилац«. Наравно, уколико им дође до руку, београдски пионири радо разгледају листове и часописе пионира других република и каткад с поносом истичу да они, најмлађи у Југославији, имају данас четрнаест листова.

Али пионири, па и ови у Београду, не само да читају своју штампу већ с лепим успехом и сами пишу и цртају за „Пионирске новине“, „Пиодире“, или који други лист. О пионирској сарадњи у дечјим листовима најбоље говори велики одзив на конкурсу часописа »Пионири«, који је закључен почетком 1947 године. За конкурс је стигло око 3000 радова — песмица, прича, цртежа и дописа наших најмлађих из целе земље. Разуме се, у овом броју учесника на конкурсу било је и веома много пионира из Београда.

Тако је дечја штампа, захваљујући пуној пажњи народних власти, просветних установа и масовних организација, добила значај који никада раније није имала. О томе јасно говори и бројност пионирских листова, велики тираж, одабрани круг старијих сарадника, укусна техничка опрема и, нарочито, плодоносна васпитна примена коју пионирска штампа има данас у школи, у породици, у пионирској организацији.

„Пионирска пруга — први корак ка стварању стручних кадрова“

Пионирска железница

Многи странци који су долазили у пријатељску посету нашој земљи често су изражавали жељу да свакако виде Пионирску пругу и железницу.

Дођу ли наши људи из унутрашњости у Београд неће пропустити да отштетају до Кошутњака и провозају се железницом у којој су и машиниста и отправник возова и остало особље — све сами пионири.

Ето, например, сам шеф станице... Озбиљан, умешан, стручан — а има — тринаест година!

Ништа зато, држи он баш зналачки рад целе станице у својим рукама. А та станица је као и права, као велика станица: има телефон, телеграф, ложионицу, водостаницу, па — као што и треба — има и сигнално-сигурносна постројења.

Таквих станица на Пионирској прузи има три, а осим тога и две мање постаје. Ова почетна станица код Бановог Брда носи име „Космај“, станица код Пионирског града зове се „Сутјеска“ а трећој је име „Јастребац“. О томе, зашто се станице тако зову, тојест шта Космај, Сутјеска или Јастребац значе у Ослободилачкој борби југословенских народа — треба слободно упитати отправника возова или кондуктера...

А, рекли смо, и отправник возова, и машиновође, и кондуктер, као и онај тринаестогодишњи шеф станице — београдски су пионири. Само, то што је, на пример, кондуктер малишан, не значи да се неко може „прошверцовати“ без прописне карте! Не, никако није пријатно оном ко покуша да се без карте провоза Пионирском железницом. Томе остаје или да одмах сиђе, или — да доплати казну!

Пионирка — скретничар

Али не треба мислити да су пионири на њиховој железници крути, нељубазни. О, од њих би се могло учити како треба да се са публиком учтиво, стрпљиво и услужно поступа! Па онда, они су увек спремни да путницима пруже занимљива обавештења о томе како се и зашто градила њихова пруга и како је све било оног дана, 21 септембра 1947, када је пуштена у саобраћај.

Тако се, између осталог, може сазнати да је Пионирска пруга уствари поклон Министарства саобраћаја и Народне омладине нашим најмлађим. Станичне зграде и саму пругу пројектовали су студенти Техничког факултета у Београду. У радовима на грађењу пруге и зграда учествовала је омладина Београда, као и старији грађани. Вагони су стигли из Загреба, локомотиву је послало Скопље. Пре отварања пруге одржано је неколико курсева за пионире — отправнике возова, шефове станица, телеграфисте, машиновође, ложаче и остало особље. Ови пионири, стручно оспособљени за службу на својој прузи, најбоље ће умети да оном, ко то жели, нашироко протумаче смисао пароле која се врло често среће дуж пруге:

„Пионирска пруга — први корак ка стварању стручних кадрова!“

У дечјим јаслама

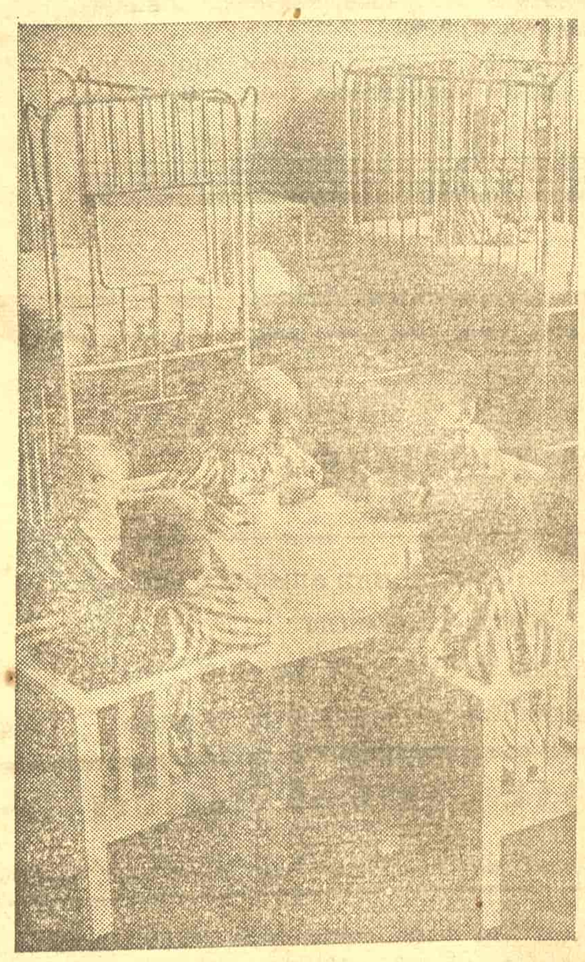

Очекивање ужине

Песме најмлађих

ДОЂЕ ЗИМА

Брзо ко вихор прохујаше дани
Јесени плодне и све чари с њима.
И опет исто, баш као и лани,
Дође хладна и студена зима.

Сад сва нам брда, долине равне,
Узоране њиве, бескрајне пољане.
Као и горде планине тавне,
Под дебелим снегом леже завејане.

А тамо, у врту, кроз облак магле
Назиру се пусте, оголеле гране,
Што се под снегом жалосно сагле
И на њима тужне и промрзле вране.

Борислав ЗДРАВКОВИЋ

ВЕРАН ДРУГ

Желиш ли видети земље разне,
Ливаде, поља, луг,
Тад књигу узми и отвори —
Књига је најбољи друг.

Књига нам говори, књига нас учи:
„Будите добри људи!“
И зато књигу чувај и поштуј —
Захвалан њојзи буди.

Драгутин М. МАЛОВИЋ
гимн., Београд

„ПИОНИР“

ГРАЂЕВИНСКО ПРЕД. ЗЕЋЕ

ВРШИ
све монтажне радове на челичним и армирано бетонским конструкцијама и изводи све радове на великим армирано бетонским МОСТОВИМА

Београд

Масарикова број 2.
Телефон број 27-112

Творница и оштрионица турпија

„ТИОТ“

НОВИ САД

Стражиловска 31
Телефон 23-40

Производи све врсте турпија и кугличне лежаје

Пуштене су у продају срећке

ДРЖАВНЕ КЛАСНЕ ЛУТРИЈЕ
I КЛАСЕ 8 КОЛА

Инвалидско предузеће за лутриске послове
БЕОГРАД, Нушићева 6

ГРАЂЕВИНСКО ПРЕДУЗЕЋЕ

„ТРУДБЕНИК“

Изводи индустријске објекте.

Специјализовано за извођење армирано-бетонских конструкцмја.

Нови начин израде силоса помоћу клизајуће оплате.

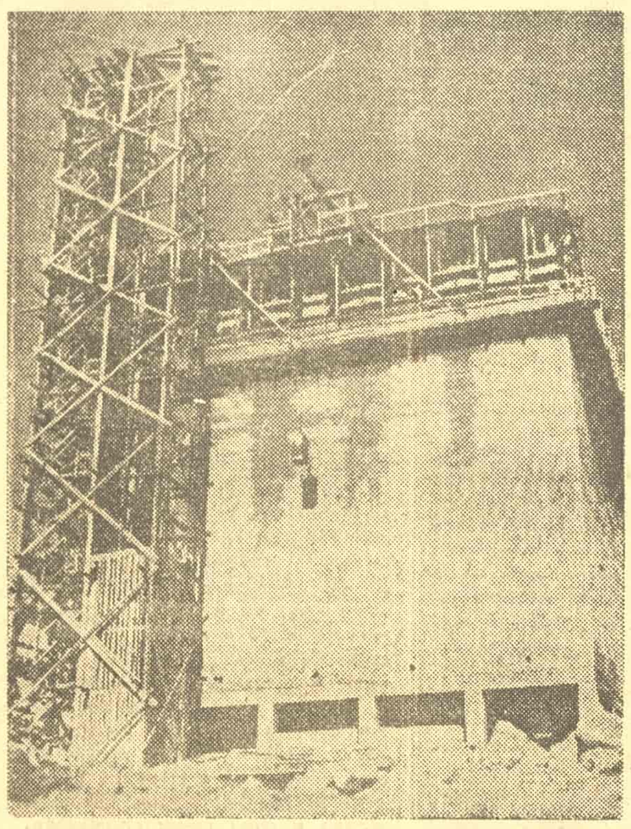

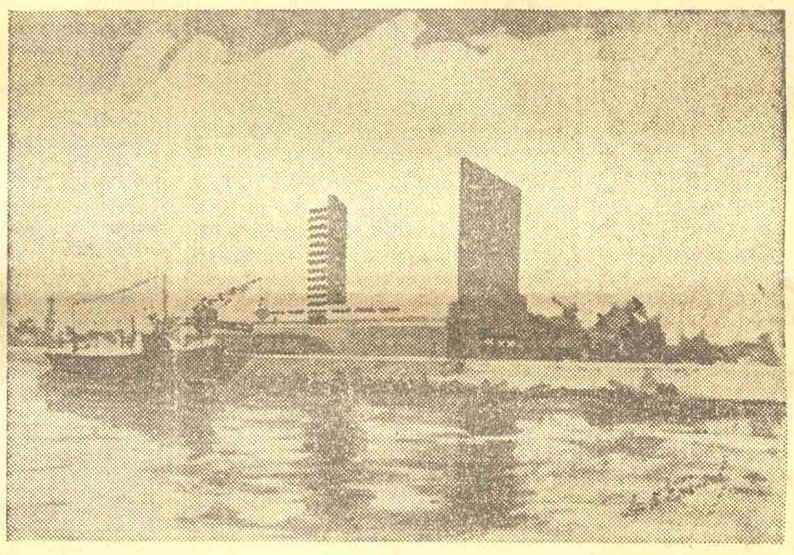

Изградњом силоса и хладњача, предвиђених нашим Петогодишњим планом, народна привреда добиће много.

Изградњом силоса и хладњача спашће се од пропасти, кварења и слабљења квалитета наши пољопривредни производи као и лако кварљиве намирнице, намењене исхрани становништва, извозу или чувању резерви хране.

Ови објекти су по својој конструкцији, по својим разноврсним инсталацијама и постројењима, специфичног карактера и њихово пројектовање, изградња, као и коришћење готових силоса и хладњача, захтева специјалан кадар и посебну стручност.

Силоси и хладњаче се данас у нашој земљи пројектују, граде и монтирају нашом сопственом снагом и нашим стручњацима.

Нова издања
НАКЛАДНОГ ЗАВОДА ХРВАТСКЕ

Остварење, књижевно-ликовни алманах	динара	250.--
Мопасан: Пруси пред Паризом	„	5.--
Суботин: Постанак и старост земље	„	13.50
Виноградов: Кроника Мољевинских, броширано		117.--

Продајни одјел, Загреб, Илица 30 телефон 25—600

Југословенски комбинат за нафту и плин

купује све резервне дјелове за америчанске и европске особне и теретне аутомобиле,

Писмене понуде слати на Загреб, Гајева улица бр. 5

Срећну нову 1948 годину

жели свима својим читаоцима и оглашивачима

20 октобар

ПАЖЊА!

Од 1 јануара 1948 године претплату за „20 ОКТОБАР“ треба слати Народној банци ФНРЈ — Централа за НР Србију, Београд, у корист текућег рачуна Штампарског предузећа Народног фронта Србије бр. 1—4760131. Упозоравају се претплатници и ревизори да ову промену имају у виду.

УНИВЕРЗ. БИБЛИОТ. „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ“ БЕОГРАД